Üksik nummer maksab 40 penni.

Maaliit

Eesti Maarahwa Liidu häälekandja.

Ilmub 6 korda nädalas.

Tellimisehind

saatmise kuludega (postiga):
1 kuu pääle tellides 7 marka 50 penni
2 " " " 15 " — "
3 " " " 22 " 50 "

Ise ära wiies (postita):
1 kuu pääle tellides 6 marka 50 penni
2 " " " 13 " — "
3 " " " 19 " 50 "

Kuulutuste hinnad:
Kuulutustelehel nonpareille-rida 75 penni, lehe esosfis 2 marki, teistes kohtades kokkuleppimise järele.

Toimetus asub Wene uul. nr. 11, telefon 312.
Peatoimetaja kõnetunnid kella 4—6 p. l.
Talitus asub Laias uul. nr. 5, telefon 704.
Kirjuhataja kõnetunnid kella 9—11 e. l. ja kella 4—6 p. l.

Postkast 28.

№ 176 — Teisipäewal, 26. augustil 1919 — II aastakäik

Pihkwast ida pool tungib waenlane nelja polguga kallale. Ägedad lahingud soomusrongide wahel.

Pihkwast lõuna pool waenlane üle Welikaja jõe tulnud ja tungib ägedalt peale, pealejõudusid Moglino jaama peale juhtides. Wõitlused terwel liinil käimas. Siiamaani kõik pealetungimised tagasi löödud.

Isborskist lõuna pool meie wäed mitu küla ära wõtnud.

Ülem Sileesias wõitlused, poolakad Beutheni linna ära wõtnud.

Rumenlased walmistawad uut pealetungimist enamlaste wastu ja mõtlewad ukrainlastega ühineda.

Amerika toiduainete diktator Hoover nõuab ertshertsog Josephi lahkumist Ungarist.

Wene enamlastelt nende oma ütlemist mööda Shitomiri ja Berditshewi linn ära wõetad. Denikini ratsawägi on juba Tambowis käinud.

Maaseaduse saatus.

Asutawas Kogus kestawad waielused maaseaduse kohta edasi. Maaseaduse teine lugemine, s. o. paragrafide kaupa arutamine, ähwardab põhjusmõtteliste ja üksikasjaliste waieluste tõttu nähtawasti pikemale wenida, kui seda wast esialgu arwata wõis. Ei ole sellepärast ülearune meelde tuletada seda käiku, mis maaseadus senini on läbiteinud, sest see asjaolu annab seletust praeguste waieluste kohta Asutawas Kogus, ning ei ole asjata waadelda neid wõimalusi, mis maaseadust ootawad, sest maaseadus on ju nõnda tähtis, meie rahwa luusse ja lihasse lõikaw seadus.

Nagu teada, sai maaseaduse eelnõu, mis praegu Asutawas Kogus arutamisel, oma waimlise toe ja õiguslised alussambad Asutawa Kogu walimiswõitlustel. Walimiskoosolekutel, nagu teada, oli üheks peaküsimuseks, mille ümber walimiskõned koondusid, just nimelt maaküsimus. Erakondade esitajad ja kihutajad katsusid walijatele omi seisukohti selles asjas selgitada. Kui palju aga sai see küsimus tolleaegsetel kõnekoosolekutel tõepoolest selgitatud? Ei wõi eitada, et leidus kõnelejaid, kes tõesti asjalikult ja erapooletult seda küsimust katsusid seletada. Kahjuks aga peab tunnistama, et maaküsimus walimiskoosolekutel siisti sedawõrd kindlat, asjalist ja wastuwaidlemata seletust ei leidnud, nagu ta seda ärateeninud on, ja nimelt wäga arusaadawatel põhjustel. Esimene ja wäga mõõduandew põhjus seisis selles, et, maaküsimuse tähtsuse peale waatamata, tema kõrwal ka teisi wäga tähtsaid ja põhjapanewaid küsimusi walijatele selgitada tuli. Sellepärast ei wõidud ka kõige parema tahtmise juures maaküsimuse kohta sedawõrd põhjalikka seletusi anda, nagu maaküsimus seda iseenesest nõuaks, sest sarnasteks seletusteks puudus kõigepealt juba koosolekutel tarwitada olew aeg. Terwe maaküsimuse selgitust takistaw asjaolu peitub walimisewaiduses eneses. Ei saa ju salata, et niihästi meil kui igal pool leidub mehi ja kihutajaid, kes walimiskõnedes asju mitte iseäranis sisaliselt ei armasta harutada, waid kõiksugu lööksõnadega, wastasparteide waadete wäänamiste ja käänamistega, wäitlaste norimistega ja muude sarnaste wõtetega katsuwad lihtsalt oma parteile hääli korjata. Ei saa salata, et see asjaolu Asutawa Kogu walimistel mitte mõõduandwat osa ei mänginud, iseäranis kui arwesse wõtta, et meie rahwas kauaaegsete kogemuste puudumise tõttu walimise wõitluse õige loomu kohta tarwilikku arusaamist weel omandada pole jõudnud. Ning wiimati ei saa eitada seda, et üksikud kõnelejad, wõib olla terwed parteid, omi mõtteid ja wõtteid walimiste ajal enam wähem teisiti wäljendasid, kui nad tõepoolest arwasid ja kawatsesid, ja iseenesest mõista ei wõinud ka see asjaolu maaküsimuse põhjalikuks seletuseks kaasa aidata. Nõnda siis, oma sündimise tee esimisel suuremal jaamawahel ei leidnud maaküsimus kuidagi põhjapanewat ja lõpulikku seletust ja selgitust. Sellepärast on wäga arusaadaw, et ta ka edaspidistel jaamawahedel alatise waieluse all pidi olema, ja ei wõi keegi ütelda, et praegused Asutawa Kogu enamusparteid maaküsimust otsustades rahwa enamuse tõsist ja lõpulikku tahtmist awaldaks.

Asutawa Kogu kokkuastumise järel algas maaseadus oma sündimise tee teist jaamawahet ja nimelt maaseaduse komisjonis.

Maaseaduse komisjoni tööl pidi maaseaduse kohta wäga mõõduandew tähendus olema. Kui walimiskoosolekutel seletati maaseaduse põhimõtteid, nõnda ütelda tema hinge, siis pidi maaseaduse komisjon sellele hingele kindla wäljanägemise, kindla keha andma. Maaseaduse komisjon pidi maaseaduse kawatsustele kindla seaduse kuju andma, ära tähendama, kellelt ja kuidas maad wõõrandatakse, kellele ja missuguste seaduste põhjal ning tingimistel maad antakse jne. jne. Ligikaudu kolm kuud kestis maaseaduse wäljatöötamine maakomisjonis ja siis wiimati ilmus ta laia maailma. Kahjuks peab tunnistama, et sündinud eelnõu oma ilmumisel, nähtawasti, kellegis head meelt ei äratanud, nii imelik ja wõõrastaw kui see ka on. Isegi tema sünnitajad leidsid tema puudulikka olewat, tunnistades seda awalikult ja kartmata. Iseloomulik on selles mõttes, et Asutawa Kogu istumisel, kus see seaduse eelnõu esimest korda harutusele tuli, mitte keegi rahwasaadikutest ei julgenud sõna wõtta, ka tema sünnitajad mitte: nõnda weider ja pentsak näis, nähtawasti, see 33-liikmeline lapsuke esimesel pilgul olewat. Ja tõepoolest, selles eelnõus ei olnud ära tähendatud sedagi, kes peab tõepoolest maid hakkama ülewõtma, kuidas ja missuguste seaduste põhjal neid maatahtjatele edasi antakse jne. jne. Nõnda siis, ka oma sündimise tee teist jaamawahet ei käinud maaseadus õnnelikult, ka siin oli tema seotud oludega, mis teda, nähtawasti, ei waimu ega ihu poolest tarwilisel mõõdul kaswada ei lasknud!

Kolmandat jaamawahet käib maaseadus praegu, olles Asutawa Kogu awalikkudel istumistel kõne all. Maaseaduse senine edenemine näitab, et ta kiwisel ja kaljulisel pinnal, raamides ja okalistes oludes on pidanud kaswama ja sellepärast kidurat ja lõhna ilmet kannab. Sellepärast on arusaadawad need pikad seletused, arwustused ja kartused, mis tema kohta Asutawas Kogus, ajakirjanduses ning seltskonnas esile tuuakse. — Kõik saamine on raske, iseäranis aga tähtsa ja mõjuwa asja saamine, ja see tähtsus ning mõju ei puudu tingimata meie maaseadusel. Sellest siis arusaadaw kõik see, mis maaseadusega senini on sündinud.

Aga kuidas kujuneb tulewik? Kui mitte kõik ei peta, siis wõetakse see maaseadus warem ehk hiljem ja enam ehk wähem muudetud kujul Asutawa Kogu enamuse poolt wastu. See oleks siis maaseaduse sündimise kolmanda jaamawahe lõpp. Aga kas ta saab siis kohe juba seaduseks? Maaseaduse senine käik laseb waewalt sarnast seisukorda ettekujutada. Need sündinud puudused, mis maaseaduse eelnõule praegu omased, kõrwaldatakse waewalt nende otsustawate jõudude poolt, mis Asutawas Kogus praegu mõjul. Et need otsustawad jõud endid rahwa enamuse wastuwaidlemata ja lõpuliku tahtmise awaldajaks saaks pidada, nimelt just maaküsimuse otsustamisel, on ka raske tõendada, nagu ülemal juba tähendatud. Jääb järele, niipalju kui meie praegune ajutine põhiseadus selles asjas mõõduandew on, weel wiimane ja kõige kõrgem wõim — rahwas ise oma hääleõiguslise liikmete kogu näol. Tarbekorral tuleks maaseadusel sega weel neljandat jaamawahet oma sündimise teel käia — rahwahääletamise, referendumi teed. Ta oleks siis omal pikal ringreisul siinasamasse jõudnud, kust ta wälja läks, oleks jälle rahwa enese juures, ja see siis otsustaks, kas talle elu anda wõi mitte. Kas sünnib tulewikus nii, wõi teisiti — ootame ja näeme.

K.

Wiljandi maakonna põllumeeste päew.

Pühapäewal 24. augustil s. a. peeti Wiljandis Põllumeeste Seltsi wanas majas põllumeeste päew ära, millest osawõtma oli kutsutud igast wallast kaks põllupidajate esitajat, ning peale selle kõigi põllumeeste seltside, ühisuste esitajad.

Osawõtmine põllumeeste päewast oli õige elaw. Suur ruumikas saal koguneb rahwast pea täis, nende seas umbes sada asemikku kõigist Wiljandi maakonna osadest.

Põllumeeste päewa awab kell 12 Wiljandi Põllumeeste Seltsi esimees hra Kuriloff, osawõtjaid seltsi nimel, kes põllumeeste päewa kokku kutsunud, terwitades.

Koosoleku juhatajaks walitakse selle järele kui hra Päts ja Jürmann ennast mitte walida ei lase, tegelik põllumees H. Treufeldt Helmest, abideks tegelikud põllumehed P. Kalja ja J. Eigo.

Protokolli kirjutajaks walitakse J. Leedu, abideks A. Mardus ja E. Wöster.

Päewakorra esimeseks punktiks on Asutawa Kogu liikme K. Päts'i kõne „Põllumees e tulewiku wäljawaated". Kõneleja tuletab meelde Wiljandimaa tähtsust meie rahwa minewikus kui ka praegusil päiwil. Nõnda wanasti, kui ka praegu on Wiljandimaalt mehi wõrsunud, kes oma elu kodumaa heaks olid walmis ohwriks tooma. Praeguses Eesti iseseiswuse sõjas on nii paljud langema pidanud. Kõneleja teeb ettepaneku nende wahwate langemist püstitõusmisega aulikult mälestada. Praegune Eesti riigi ülesehitamise töö on suur ja tähtis, mida kerge korda ei ole saata. Meil oli tarwis ühelsal oma riiki kaitsta wälise waenlase wastu, kui ka teda seestpidi ehitada. Meie sõjawägi on riigi wälispidi kindlustanud. Teine töö, riigi ülesehitamine sisemiselt, ei ole aga senini mitte nõnda hästi edenenud. Seestpidisest Eesti riigi ülesehitamise tööst tuleb meie põllumehel suuresti osa wõtta. Majandusliše elu raskused lasuwad siin meie põllumeeste õlgadel. Meie riigimajanduslne elu on aga wäga raskes seisukorras. Meie raha-kurs on wõimata madalasse langenud ja ta langeb edasi, kui siin riiwi ette ei suudeta lükata.

Kõneleja näitab, missugusesse halwasse wahekorda meie kaubanduslne läbikäimine wälisturuga on sattunud, kus meie rohkem kaupa sisse peame wedama, kui seda wälja suudame saata.

Seesugune ebaloomuline seisukord, kus meil wähem produtseeritakse kui tarwitatakse, wõib meid majanduslikult kokkulangemisele wiia. Riigi majandusliše kokkulangemise eest ära hoidmine on praegune meie ühine ülesanne. Üksikud kihid ja erakonnad on selle ülesande täitmiseks jõuetud. Selle peale waatamata aga aetakse meil üksikute erakondade poolt oma erakondlist terawat politikat.

Ainukeseks pääsiteeks on siin töö ja ühine töö.

Töö on meid siin senini kannud, ta on meie warandus. Ja meie warandus on aga wiimasel ajal palju kannatanud. Ühelt poolt on meil palju tööjõudu sõjawäes, kuid weel rohkem on teiselt poolt töö wastu umbusku ja wiha kaswatatud. Selle tagajärjel on töö wiljakuse langemist igalpool märgata.

(Järgneb.)

Balti küsimusest rahukonwerentsil

algab pikemat artiklite seeriat Inglise ajakirjas The new Europe 7. aug. Harwardi ülikooli ajaloo professor S. E. Morison, endine Amerika saadik rahukonwerentsil Balti komisjonis.

Morison näitab, et kõik Balti rahwad — soomlased, eestlased, lätlased, leedulased — Parisi Wene politika tõttu enam-wähem tahaolaanile on jäetud. Ühegi Europa probleemi kohta pole inglise keelt rääkiw publikum nii halwasti informeeritud. Räägi Baltimaast kellegile klubis, ja ta mõtleb, et see on uus wiis Balkanite wäljarääkimiseks. Kuid Inglismaa ja Amerika on kaks ainukest wõimu, kes tegelikku abi neile rahwastele on annud wõi wõiwad anda; ja kuna nüüd suurriigid kollektiwselt oma käed Balti probleemist puhtaks on pesnud (kirjawahetuses Koltshakiga), wõib selle otsustamist ainult suurriikidelt indiwidualselt oodata. Amerika on ennast Europa asjust desinteresseerinud; nii on see Inglismaa, kes tegewust peab awaldama. Silmas pidades Inglismaa põlist huwi Baltikumi wastu, tema kaubandust sealse puu-, willa-, lina- ja lawa-materjalidega, mida Saksamaa uhkelt Ida-Preisimaale tahab wõita, ja Inglismaa alalist huwi wäikerahwaste wabaduse wastu, on tema wiimasaegne tegewusetus Baltimaal raske aru saada."

Soome on ainuke Balti riikidest, kes juba „metsast wälja jõudnud". Seal on küll põlewat materjali hiljutisest kodusõjast järele jäänud, kuid see ei plahwata mitte, kui Soome ennast Wene interwentsiooni ei sega.

Raskem on seisukord lõunapool Soome lahte. Eesti- ja Lätimaa on weel sõjas enamlusega ja on waewalt ennast kõiksaksluseset päästnud. Leedumaad ähwardab pealegi ka Poola imperialismus. Kõik kolm on majanduslise kurna wiimases ja politilise kogemuse esimeses stadiumis. Nende radikaalsed talurahwa-walitsused peawad ruttu ja täielikult maaküsimuse otsustama, wõi weel on uuesti enamlusega tegemist.

Liitlaste politika nende rahwaste wastu on olnud mitmesuguste tendentside ja jõudude tagajärg, mis üksteist täitsa neutraliseerisid. Esiteks on siin soow tunnistada wäikerahwaid, kellele liitriikide poolt lõpulikka ja president Wilsoni poolt üleüldiseid lubadusi on antud; eriti weel soow aidata rahwaid, kes kõiksaksluse all kannatanud ja enamluse wastu wõidelnud.

See tendents on aga pea täitsa paraliseeritud tagasihoidlikkusest, midagi aidata, mis wõib Wene rahwuslasi haawata, wõi Wenemaa tükeldamist edendada. „Meie ei pea mitte oma Wene sõprade tundeid haawama," see on alaline wastus Pariisis iga nõudusele Balti rahwaste eest. Koltshaki toetajad waatawad Balti küsimuse kui Wene riigi sisemise küsimuse peale ja wõitlewad kibedalt selle wasta, et liitlased ennast sinna sekka segaks.

Alles 1919 märtsis palus Wene politiline konwerents Pariisis et liitriigid Balti rahwaid enamlaste wastu aitaks ja nende walitsusi ajutiselt kuni ülewenemaalise asutawa kogu kokkuastumiseni tunnistaks. Liitlased olid aga Saksamaa oma ühendusosaliseks Baltimaal teinud, naiwselt uskudes, et Saksa ülemkomando enamlaste wastu saab wõitlema. See pöörane politika läks raskeks maksma nii Balti rahwastele, kui liitlastele enestele. Sakslased mängisid paiguti enamlastega kokku, paiguti wõitlesid nende wastu, kuid igalpool takistasid nad kohalikkude jõudude korraldamist ja töötasid kõik Saksa anneksiooni püüete heaks.

Sel kombel peastis Eestimaa ennast nii enamlastest, kui sakslastest, kuid Läti ja Leedumaa olid nende kahewahel jagatud. Weel juuni algul seisid Saksa wäed idas pea sama kaugel, nagu Bresti rahu aegu, ja Hindenburgi koloniseerimise politikat aeti Kuuramaal nagu enne sõjariistade rahu.

Alles maikuus määras neljanõukogu Pariisis Balti asjade komisjoni. See tegi kõrgemale nõukogule mitmesuguseid ettepanekuid. Mõned neist wõeti wastu, teised lükati tagasi murelikkusega, mis rahukonwerentsile kahjuks tüüpilik. Kui Landeswehr Riia ära wõttis ja Eestimaa wastu liitumist alustas, pidid liitlaste esitajad wihase koosoleku Libawis ja saatsid Amerika Lieut.-Colonel Warwick Greene Pariisist nõudma wiibimatat ja kindlat aktsiooni. Kui ta juunikuul pärale jõudis, sai Pariis hädawaewaga nii kaugele, et sakslastele käsu andis wiibimata Läti- ja Leedumaad ewakueerida ja kindral Goughi all olewat sõjamisjoni wolitas seal kohaliku jõudusid maakaitseks korraldada. Kuid abinõude, krediitide jne. kohta polnud midagi tehtud, ilma milleta Goughi mission üsna wähe wõi ei midagi teha wõis.

Missugune meie Wene politika ta ei oleks, siin on meie wõimuses need kõige terwemad ja arenenumad endisest keiserriigist nende oma jalule aidata. Terwe Balti politika jaoks on need wiibimata ja tungiwad nõudmised.

Iseseisw Balti föderatsion, iga Balti riigi iseseiswus, autonomia föderalistlises Wenemaas,— need on kolm tähtsamat kawatsust. Esimest toetawad Europa kaardi ümbertegemise sõbrad. Neli wäikerahwast ühes maakohas, kolm neist kõikuwate piiridega, — miks neist mitte üht tublit riiki tehe, puhwrit Saksa ja Wenemaa wahel? See kawatsus läheb täitsa mööda seisukorra tähtsamatest tõsiasjust — nende rahwaste eneste tahtmisest ja Wenemaa õigustatud huwidest Baltimaal. Soomlased, eestlased, lätlased ja leedulased on wast sõbralikud, esimesed kaks ja wiimased tulewad ühistest tüwedest, kuid nende neli keelt on isesugused ja üksteisele arusaamatud ja nende huwidel ja traditsioonidel on wähe ühist. Soome oleks walmis Eesti inkorporeerima ja Leedu-Lätimaad, kuid kaks wähemat rahwast on selle wastu. Läti ja Eesti kombinatsioon on Balti parimite unistus. Peale kõige lähewad need kombinatsioonid hoopis mööda Wene huwidest. Wenemaal pole ühtegi politilist õigust Balti rahwaste kohta, peale ärawõitmise õiguse, kuid Wenemaal on majanduslised huwid Baltimaal, mis kindlustada tulewad, kui maa allaheitmine uuesti ei pea algama. Kolmandik kõigest Wene wäljaweost käis Balti sadamate kaudu: Wenemaa peab need neisse sadamatesse waja kindlustada. Seepärast ei ole Eesti ja Lätimaa tingimata iseseiswus praegu praktiline.

Wene rahwuslased nõuawad, et sadamate paasteede kindlustamiseks Baltimaad Wene riigi piiridesse jääksid, ainult kohaliku autonomiaga, nagu ülewenemaaline asutaw kogu selle sündsaks leiab.

Selle kawatsuse lükkawad Balti rahwad täitsa tagasi: Neil pole usku Wene lubadustesse. Nad on kannatada saanud niihästi tsaari, duuma, ajutise, kui ka nõukogu walitsuse all. Nad pakuwad Wenemaale wabasadamaid ja kindlustatud peaseteesid. Kui tungiwalt tarwis, wõiksid nad ehk ka nawal-baasid ja isegi Wene kontrolli wälispolitika üle lubada, kui nende iseseiswus wormilikult tunnistataks ja rahwusewaheliselt kindlustataks. Ainult iseseiswus rahuldaks Balti rahwaid.

Kolmas kawatsus on kindlustatud autonomia Wene riigis. Seisukord, nagu Soomes enne 1899, kui see Wene agressiooni wastu rahwusewaheliselt kindlustatud, annaks Balti rahwastele täieliku seadusandlise iseseiswuse kõigis siseasjus, oma keele, kooli, kohtu, administratsiooni, kodakondsuse, kaubalaewastiku, sõjawäe, ka tollitarifi ja wälisasjus hääle Wene föderal parlamendis, — näib, et see oleks otsus, mis kõige kohasem terwele mõistusel ja mõlema poole huwidele. Kuid pole kahtlust, et palju kergem oleks Balti rahwastelt kindlustust saada Wenemaa jaoks, kui Wenemaalt Balti rahwaste jaoks. Kindlustatud autonomia, mis Wene rahwuslasi peaaegu niisama haawaks nagu kindlustatud iseseiswuski, haawaks niisama ka wäikerahwaste rahwuslist tunnet; ta ei rahuldaks kumbagit.

Balti asjade eksperdid Pariisis olid ühelmeelel, et kõige wähem, mis liitriigid Balti rahwaste heaks teha wõiksid, oleks neile awara autonomia kindlustamine Wene riigis. Kuid kuulus kirjawahetus Koltshakiga pani seisma kõik lähemad läbirääkimised Pariisis lõpuliku otsuse kohta. Morison leiab, et selles kirjawahetuses Wene rahwuslastele liig palju on järele antud. Rahwasteliit saab alles siis wahele katsutud, kui piirirahwad kokku ei lepi, et „Wenemaa kübarat hoida, kui see tukkuda tahab." See wõib mitte Pariisi kõrgema nõukogu arusaamine olla, kuid see on Wene arusaamine asjast, ja kui ükskord Koltshak ja Denikin Baltimaani jõuaksid, saaks nende arusaamine üle kaaluma.

Balti rahwaste kõige tähtsamad ja tungiwamad nõudmised on toit, töö, majandus ja rahu. Kui meie Wene rahwuslaste waatekoha omaks wõtaksime, näit., et Eesti rahwuslistel püüetel rohkem alust pole, kui „Hampshire iseseiswusel", saaksid tõeolud meid hoolimata üles äratama. Sest Eesti, Läti ja Leedu rahwuslised püüded pole mitte abstraktsioonid, waid tõeasjad, millest maailma sõja wõitjad mööda ei saa minna.

Politika ringwaade.

Üleilmline politikaseisukord on praegu wäga kõikuw ja segane. Igapäew ilmuwad selle käigus suured muudatused ja kursi wahetused. On näha, et see meri, mille peal politikalaew liigub, wäga tormine on.

Kõige suuremat tähelepanemist tõmbawad praegu oma peale Ungari sündmused. Need liiguwad äärmusest äärmusesse. Nende teadete järele, mis sealt wiimati saadud, kaldub seal praegu üleüldine arwamine kuningriigi poole. Ertshertsog Josef Habsburg on walitsuse juhatuse oma kätte wõtnud ja kirjaga Clemenceau poole pöördnud, sellelt Prantsuse toetust uuele walitsusele paludes. Walitsuse seab kokku Lawaszy, ja see on koalitsioonline, millest ka sotsialistid osa wõtawad.

Nagu näha, hakkawad ungarlased oma riigi sisemiste korratuste tagajärjel, mis seal juba pikemat aega kestnud, wäsima. Nad hakkawad arusaama, et kindel walitsus kõige paremini kindlustab wabadust ja õigust. Peale selle on nad küllalt wäliste waenlaste tagakiusamist tunda saanud ja ka sellega leppima pidanud, kui wõõras Rumenia sõjawägi nende pealinna wärawate taga wiibis. Ei ole siis ime, kui niisugused katsumised rahwas tõsist isamaalist waimu kaswatasid. Ungaris näitab nüüd kuningriigi poole hoidew wool suureste kaswanat. Würsti sugust isiku riigipeaks walimine näitab sinna poole juhtiwat, et teda mõeldakse tulewikus kuningaks teha.

Ka liitriikides on kõrgema wõimu ertshertsog Josefi kätte minek suure tagasihoidlikkusega wastu wõetud. „Times" kirjutab: „Ertshertsogi walimises näib peidetud olewat monarhia ülesehitamine Ungari aristokratide kasude nimel. Kui ertshertsogist saab riigi peamees Budapesti, mispärast siis niisama hästi ei anta Wieni trooni tagasi Karl I-le."

Rumenia ja Ungari wahelist piiritüli on wäga raske lõpetada. Nagu teada, on nende riikide rahwusliste piirkondade wahel lai Transsilwania wõi Siebenbürgen, kus segamini asub umbes miljon rumenlast ja ungarlast. Rumenlaste arw Transsilwanias on $1\frac{1}{2}$ miljoni. 1867 aastast saadik on need, mil Siebenbürgen nad oma maapäewa otsuse järele Ungari külge liitis, rahwuslikselt kitsastes oludes elanud. Ungarlaste arw Transsilwanias on wäiksem, teeb umbes 950 000 hinge wälja. Ungarlaste Transsilwania omale nõudmine põhjeneb ajalt ajaloolise õiguse, ajalt selle peal, et seal suurearwuline ungarlaste wähemus on. Rumenlased põhjendawad oma nõudmist jälle sellega, et suurem enamus Transsilwania elanikkudest rumenlased on.

Transsilwania ei tohiks õiguse pärast kuuluda ühele ega teisele poole. Ungari ja Rumenia asuwad mõlemad Donau jõe orus; nende majanduslne edenemine omandaks siis kõige kindlama kuju, kui nad ühise riikide liidu sünnitaks. Mõned märgid näitasid küll nädal tagasi niisuguse politika otsustamise wõimalust, kui kõneldi Rumenia kuninga Budapesti jõudmisest ja seal tema Ungari kuningaks troonimisest. Nõnda oleks siis sündinud personaaluunion Rumenia ja Ungari wahel, nii et esimene oleks juhtiwal seisukohal olnud, mis teaduparast seda oleks tähendanud et Transsilwania Rumenia külge oleks liidetud. Sellest kawatsusest ei tulnud seekord aga midagi wälja.

Inglismaalt on niisugune teade awalikkuse ette tuntud, et Chamberlain peab Inglise riigipankrotti wäga wõimalikuks. Kuidas oleks see mõistetaw kohe wõiduriikka sõja järel? Chamberlain arwab, et see otsatumate kulude kui ka ümmõõdmata suurenemisega abiandmise tõttu sõjawäelastele sünnib. Kokkuhoidmine ja saaduste walmistamise suurenemine on tema meelest ainukene abinõu, millega wõimalik oleks seikorda parandada. Sotsialistide arusaamine seisukorrast näitab olewat pisut teine: sõja läbi kätte saadud määratu suur majanduslne wõit on walgunud üksikute

suursaadikute walmistajate taskutesse, mille wastu sõja läbi süünitatud kahjud riigi kanda on jäänud. Nõnda on riik enam kui enne üksikute rahakuningate mõju alla langenud, kuna sõjakulud Inglise rahwa kanda jääwad. Chamberlain loodab siiski selle peale, et Inglise rahwas ühise jõupingu usega ja isamaa-armastusega raskused ära wõidab. Pahempool wastab aga selle peale, et maksku need, kes kasu on saanud, ka sõjakulud, ja arwamised selle üle, kuidas seisukorda päästa, on wäga mitmesugused.

Weel annawad ajalehtede teated märgata, et Inglismaal lähemal ajal walitsuse wahetust oodata olla, kus Lloyd George asemele rewisionist-sotsialist Ramsay Mac Donald saada lootwat. Üleüldse wõidab pahempool Inglismaal kiiresti omale uut jalaaset. Nagu allpool näeme, on Asquith edasi püsinud pahempoole juhatuses ja wõitleb Lloyd George'i ja tema uue keskerakonna, Wene politika wastu. Et Lloyd George oma Wene politikas raskeid kaotusi on kannatanud, ei tundus ülemal nimetatud ministeriumi wahetus sugugi wõimata asi olewat.

Inglise endine peaminister Asquith pidas läinud kuu lõpul wäga tähtsa kõne, milles ta Lloyd George politikat wäga terawalt arwustas.

Oma kõnes puudutas Asquith kõige pealt Inglismaale praegusel korral kõige põlewamat päewaküsimust, Wenemaa toetamist. Tema tähendas selle peale, et niihästi Inglismaa kui ka terwe maailm nõuab wastust selle küsimuse peale, mis tahawad praegusel korral sõprusriigid Wenemaa politikaga, mis wäga kõikuw ja kindluseta on, kätte saada. Ühelt poolt kinnitatakse seda wahetpidamata, et sõprusriigid oma sõjawäed Wenemaalt ära toowad. Sellest hoolimata kulub kuu kuu järele, ja ikka edasi walatakse Wenemaal Inglise werd ja raisatakse Inglise raha. On olemas niisuguseidki, wäga mõjurikkaid wõimusid, kes töötawad walgele Wenemaale antawa abi suurendamiseks. Kõneleja lootis siiski, et need katsed saawad mõjuwalt ja otsustawalt takistatud. „Sõprusriikide asi ei ole endid segada Wenemaa sisemistesse tülidesse ja iseseiswate riikide arenemisesse. — Wenemaa tulewane walitsus on Wene rahwa oma asi ja see on ainult Wene rahwa, aga mitte kellegi muu otsustada.“

Konstantinopol, mida imperialistlises politikas alati on peetud täheks tähtsamaks keskpunktiks, on nüüd Kopenhagenist tulnud teate järele, rahukonwerentsi otsuse põhjal wabalinnaks kuulutatud. Konstantinopolit on kosinud Wenemaa, Bulgaria, Greeka ja Inglismaa, wiimase korralduse järele saab sellest nähtawasti Inglismaa siiski kõige suuremat kasu.

Mis lõpuks Saksamaasse puutub, siis näitab Saksa- ja Wenemaa lähenemise juttudes siiski tõtt olewat. Enamussotsialistid on küll sellele wastu olnud, sest nad kardawad, et selle läbi iseseiswad sotsialistid eneste purjedesse uut tuult saawad. Keskerakond on selle wastu ettewõtte poolehoidja, niisama demokratline enamus. Nüüd ehk on siiski enamussotsialistid oma arwamist muutnud. Enamlased on töötanud, et nemad nüüd enam niisugust kihutusetööd ei tee, mida omal ajal Joffe Saksamaal tegi. Moskwa walitsus ei saada ka enam Joffet oma esitajaks Berlini, waid mõne teise isiku. Saksamaa mõtleb jälle saata Moskwasse prof. Hollmanni, kes iseseiswatel lähedal seisab. — Koltshaki esitajat, Gutshkowi ei ole Saksa wälisminister taigi wastu wõtnud ja teda ei ole Wene saadiku torterisse lubatud asuda, milleks ta soowi on awaldanud. —n.

Wäljamaalt.

Rootsi diplomaadid sahkerdamise pärast kohtu kätte.

Berl. Tagebl. kaastööline teatab Stokholmist, Rootsi kohtuwõimud olla kindlaks teinud, et mõned Rootsi peakonsuladi liikmed Moskwas ja saatkonna liikmed Peterburis on oma kõrgeid ametikohtasid selleks tarwitanud, et Wene rahaga ja wanade wäärtasjadega sahkerdada. Seda asja on ka mõlemas seadusandlises kojas harutatud. Nagu Rootsi teadete büro ametlikus teadaandes ütleb, on uurimisel saadud materjali põhjal 7 kõrget diplomati kohtu kätte antud. Nende hulgas on Rootsi saatkonna asjaajaja Peterburis kindr. Brondström ja saatkonna sekretär parun Kostüll.

Serbias uus kabinett.

Havas'i teatamist mööda on Serbias uus kabinett kokku seatud, nimelt demokratidest, sotsialistidest ja erapooletutest.

Hispania rahwasteliitu astunud.

Madridist teatatakse 18 aug., et kuningas on seadusele alla kirjutanud, milles öeldakse, et Hispania astub rahwaste liitu ja wõtab Versailles'i konwerentsi otsused tööliste küsimuse kohta wastu.

Mexiko julge samm.

New-Yorgist teatatakse: Carranza saatis Briti walitsuse esitaja Mexikost wälja, sest et Inglisemaa ei ole siiamaanigi weel Carranza walitsust tunnistanud. Ajalehed arwawad, et Wilson nüüd Carranza wastu otsustawaid samme astub, sest muidu wõib seal Amerika saadikul seesama lugu juhtuda. Inglise lehed waatawad Briti walitsuse esitaja wäljasaatmise peale kui Inglise rahwa auhaawamise peale.

Roomast on kuulda, et wahekord Ühisriikide ja Mexiko wahel on ütlemata terawaks läinud. Oodatakse juba Ühisriikide wäljaastumist Mexiko wastu. (Now. R. Sl.)

Sakslaste wäljakolimisest Kuramaalt.

Berl. „Nationaltid.“ kirjutab: Berlinist tulnud poolametlikud teated ütlewad, et Saksa walitsus on wägede ja sõjamoona saatmise Lätimaale ära keelanud. Wiimasel paaril päewal on kaks suuremat saadetust teel kinni peetud. (Latopr.)

Söeküsimus Saksamaal.

Nagu „Times'i“ kirjasaatja Berlinist teatab, harutatakse seal walitsuse ja tööstuslistes ringkondades tõsiselt söeküsimust. Arwatakse, kui söekaewajate palkasid tõsta ja nendele rohkem söögiaineid wälja jagada, siis nad ka üle 8 tunni päewas tööd teeksid.

Internatsionalse söekaewajate föderatsioni sekretär küsis Saksa saadikult Huelt, kas Saksa söekaewajate esitajad ei wõtaks söekaewajate internatsionalsest konwerentsist osa. Sakslased olid muidugi nõus, ainult soowides, et konwerentsi mitte enne kuu lõppu ära ei peetaks, sest et passide saamine wäga raske olla. Oleks hea, kui teda Saksamaal saaks ära pidada, kui see wõimalik pole, siis kõige wähemalt Hollandis.

Hue tunneb wäga hästi söekaewajate küsimust ja ütleb, et see tõega kokku ei käi, kui oleksid sakslased Inglismaal söekaewajad streigile õhutanud. Niisugune waade olla sõja jooksul sisse juurdunud. Saksamaal pole sest streigist wähematki kasu, sest et tal oma seisukord sugugi parem pole, waid ennemalt halwem. Kuid niihästi Inglismaal kui Saksamaal peab kõik abinõud ära tarwitama, et söekriisist kõrwaldada. Kui seda mitte ei tehta, wõib lähenew talw õige hädaohtlikuks muutuda. M.

Wõitlused Ülem Silesias.

Parisis, 22. augustil. Warssawist teatatakse: Poolakad on Beutheni linna ära wõtnud. Ülem-Silesias wõideldakse praegu Kattowitzi ja Mislowitzi juures, kus mässulistel edu oli. Mässulised wõtsid kaks patareid ära ja lõid ühe pealetungimise tagasi. Saksa sõjawäed, kes üle raja tahtsid tulla, lööti tagasi.

Poolamaale salaja laskeriistu saadetud.

Berlinis, 22. augustil. Hannowerist tulnud teadete järele on Lindeni suurtükiladudest arwatawasti 60 000 sõjawäe püssi Poolamaale wiidud. Berlini politsei uuris juba mitmendat päewa, et selgusele jõuda, kes sõjariistade warguses kaassüüdlased on. Kusagil Lindeni hotellis on leping tehtud, mille järele ainult wahemees üksi 2 000.000 marka prowisioni pidi saama. Leping oli juba alla kirjutatud, kui politsei jälgile pääsis ja kõik seltskonna wangi wõttis.

Karl Radek.

Berlinis, 22. aug. „Vossische Zeitung teatab: Walitsus otsustas Karl Radeki peale wabastlaskmist tohe Wenemaale saata. Nüüd teatatakse, et Inglise ametiwõimud Leedumaal Radekile läbisõitu luba ei anna, selle peale waatamata, et Radek lubab Moskwa enamlaste kihutustöö lõpetamiseks kaasa mõjuda.

Hooveri arwamine Ungari ja Ülem-Silesia kohta.

Parisis, 22. aug. Reuter. Amerika toiduainete diktator Hoover pidas Kõrgema Nõukogu koosolekul kõne ja nõudis, et konwerents ertshertsog Josephi Ungarist lahkuma sunniks. Hoover ütles, et riigipööre, mis Josephi walitsuse ette tõi, wõib enamluse lataliigutamisele Kesk Europas suurelt kaasa mõjuda, ja selle wastu peawad jalamaid abinõud tarwitusele wõetama. Liitlaste Budapesti sõjawäesaatkonnale saadeti telegramm, et wiimane toiduainete wäljawiimist Rumeniasse kõigi abinõudega takistada püüaks. Seisukorrast Ülem-Silesia kohta ütleb Hoover, et ainukene pääsetee oleks maakonna okuperimine liitlaste wägede poolt. Otsustati liitlaste waheline komisjon, kus ka Poola, Tshehhi ja Saksamaa esitajad oleksid, Silesiasse saata. Selle komisjoni kiesandeks on rahwahääletamise ajal liitlaste kasusid silmas pidada.

Robert Cecil oppositsioni juhataja.

Kopenhagenis, 23. aug. Politikenile teatatakse Londonist: Mõjuw radikalne ajaleht „Daily News“ awaldab tähelepanemist äratawa kirjutuse. Kirjutuses öeldakse, et lord Robert Cecil tulewaseks oppositsioni juhatajaks alamkojas saab. Lehe meelest on lord Cecil kõige kohasem mees, kes kõik alamkoja oppositsioni jõud ühendada jõuab.

Wõitlus enamlaste wastu.

Koltshaki sõjaplaanid.

„Iswestia“ teadmist mööda tahab Koltshak inglastega Krasnowodski-Askala wäerinnal ühineda, et Arali järwe poole ja sealt edasi Hiiwa ja Buhara poole edasi tungida. Läheb see plaan korda, siis on Taga-Kaspia punasel wäel kahest küljest sissepiiramist karta, sest Hiiwa ja Buhara lööwad endid muidugi inglaste poole. Seesama hädaoht ähwardab siis ka Tashkenti.

Rumenlased walmistawad uut pealetungimist enamlaste wastu.

Kopenhagenis, 22. aug. Uusi Suomi. Kõik tundemärgid näitawad, et rumenlased uut pealetungimist enamlaste wastu ette walmistawad. Suuremaid sõjawäe osasid on juba Transilwania wäerinnale saadetud. Dnestrini sõjakäik edeneb wõidukalt. Loodetakse, et rumenlased ukrainlastega ühes koos pealetungima algawad.

Wene enamlaste wäerindade teadaannetest.

Wastuwõetud kindralstaabi radiotelegrafi jaamas.

22. augustil 1919.

Järwedewahelises piirkonnas Marmani sihis jätsid meie wäed waenlase ülewõimu all Onega järwetaguse poolsaare maha.

Pihkwa piirkonnas Ostrowi sihis liiguwad meie wäed taganewa waenlase järele ja wõtsid oma alla külad 25 wersta lõuna pool Pihkwat. Lääne pool Welikaja jõge tulid meie wäed waenlase pealesurumise järele uutele seisukohtadele 15 wersta lõuna pool Isborski-Pihkwa kwiteed. Polotski sihil liiguwad meie wäed waenlase ülewõimu all uutele positsionidele. Borissowi sihis pommitab waenlane suurtükkidest Borissowit.

Bobruiski sihil tulid meie wäed uutele seisukohtadele 26 wersta põhja-lääne pool Bobruiskit.

Meie jätsime maha Shitomiri ja Berditshewi linna.

Kurgani piirkonnas on meie wäed 25 wersta ida poole Tobolski jõge jõudnud.

23. augustil 1919.

Pihkwa piirkonnas liikudes taganewale waenlasele järele jõudsime Teereha ja Welikaja jõgede liinile kümme wersta lõuna pool Pihkwat, wõttes 2 rasket suurtükki. Bobruiski piirkonnas olime sunnitud waenlase tugewa pealerõhumisel uutele seisukohtadele 12 wersta põhja lääne pool Bobruiskit asuma.

Nowgorod-Wolõinski sihis on wõitlus mainitud linna pärast käimas.

Kurski piirkonnas on ägedad lahingud Oboljani ligidal käimas. Wõitlus 80 wersta lõuna pool Balashowi linna kestab edasi.

Tambowi piirkonnas wõtsid meie wäed Tambowi linna oma alla. Tambowi linn oli waenlase ratsawäe poolt kes meie wäerinna läbi murdis, ära wõetud. Kamõishini piirkonnas wõtsime linna oma alla.

Meie wõtsime Kustanai oma alla.

Siberi riigipöörde ajaloost.

Wene demokratlise walitsuse korraldamise katsetest awaldas nende katsete osaline s.-r. A. Argunow hiljuti Parisis broshüri „Между двумя большевизмами“, mis heledalt wenelaste rikkitu korraldamiswõimetust walgustab.

1918 kewadel, kui lähenemiskatsed enamlaste wastaste parteide keskkomiteede wahel äpardasid, tekkis „Wenemaa uuestisündimise liit“, kuhu kuulusid tegelased pahempoolsetest kadettidest parempoolsete s.-r.-ideni ja kes jõudsid wõitluseks enamlaste wastu hakkes korraldama. 1918 juunis sai ta Nouleuski käest liitlaste märgutirja, kus abi lubati ja koalitsionilist direktoriumi soowitati, kuni wana asutaw kogu lühiteseajaliseks istumiseks kokku tulles uued walimised läbi wiib.

Tshehhoslowakkide mäss laskis selle plaani elusse wiia ja nagu selgub, oli ta selle ainukeseks aluseks. Kui tshehhoslowakkide pingutused enam ei jatkunud, siis langes ka Wenemaa demokratlise ülesehitamise katse kokku.

Wabastatud territoriumitel tekkisid kohalikud walitsused, kes isekeskis alalises riius olid. Ainult tsheho-slowakkide järeljätmata nõudmised, manitsused ja noomitused hoidsid neid tuttipidi kokku minemast. Nii nä t. kirjutas tsheho-slowakkide rahwusnõukogu liige Pawlu 18. sept.: „Kahjuks pidime meie mitte üksikute maakondade koostöötamist nägema, waid midagi tumeda mihawoenu sarnast; asi ulatas kuni toitjõjani Siberi ja Samara wahel, nii et üks teisele leiba ei annud ja teine jälle oma kaupasid.

Peeti koguni läbirääkimist, kes teda toetama saab, kui sõda maakondade wahel lahti läheb. Waesed Bashkiri soldatid, kui neid üle Urali wiidi, wõeti ühelpool sõjariistust ära, et teiselpool uuesti sõjariistu panna. Egoismus ja arujaamatus üleriidisriikistest ülesanneteest ulatasid lubamata piirideni.“

Pärast kahte nõupidamist Tsheljabinskis, juulis ja augustis, kus isegi nõupidamise koha üle ägedaid „põhjusmõttelikka“ lahinguid lööti, määrati wiimaks ometi septembris riitline nõupidamine Ufasse, et üleriiklist walitsust luua. Ufas tahtsid Siberi ja kasakate walitsused ainuisikulist walitsust, asutawa kogu liikmed tahtsid aga iseendid walitsuseks. Mitu korda oldi juba lahkali minemas, aga wiimaks leppisid ometi kõik (peale wähemlaste) direktoriumi peale kokku.

Waewalt oli walitsus koos, kui tal juba üht riigipöörde katset tuli hakata lahendama. Siberis olid tsaariaegsed ametnikud ja kasaka atamanid ikka suurema woli oma kätte wõtnud. Atamanid toitsid endid nagu enamlasedki elanikkude riisumisest ja kontributsionidest. Anti seadus wälja, et maad, mis rewolutsioni aegu mõisnikkudelt ära wõetud, neile tagasi antaks. Öösel wastu 20. sep. wõeti Siberi walitsuse pahempolsed liikmed Krutowski, Schatilow ja Nowoseisew ja Siberi duuma esimees Jakushow wangi ja aeti duuma laiali. Wiimane pööras tshehhoslowakkide poole ja need seadsid endise korra jälle jalale.

Monarhistline propaganda pööras nüüd iseäralise ägedusega tshehho-slowakkide wastu. „Wälja wõõrad Wene kodustest asjadest“! sai hüüdsõnaks. Purjus ohwitserid laulsid igalpool „Jumal keisrit kaitse saa“, nii et liitlaste esitajad walitsuselt aru pärisid, kudas niisugust asja lubatakse. Kui Wolga wäerind langes, seletati, et nüüd pahempoolsetele otsa tuleb teha. Üks teise järel kadusid sotsialistlised tegelased: Moissejenko, Tomin, Majewski, Kirijenko j. t. ja hiljem leiti nende surnukehad. Kuulsad „Mexiko kombed“ said siin koguni üle trumbatud.

Õhkkond läks palawaks. S.-r.-ide keskkomitee kutsus üles tagurluse wastu parteilist sõja organisatsione korraldama.

Walitsus keelas selle küll ära, kuid monarhistid laotasid ise ülestõuset laiali, seda oma kihutuseabinõuks tarwitades.

Öösel wastu 18. now. wõtsid ohwitserid walitsuse liikmed Awksentjewi, Senssinowi, Rogowski ja Argunowi ühes nende adjutantidega wangi ja neid peeti paar päewa warjulises kohas, kuni näha oli, et keegi riigipööret segama ei tule. Siis saadeti nad wälja, seletades, et ainult liidulaste pärast neile weel elu kingitakse. „Rahwahulgad, nagu kunagi wiimasel ajal, jäid passiiwseks, ehk kui reageerisidki, siis mitte otsekohe.“

Pärast riigipööret, kui Koltshak ainuwalitsejaks kuulutati, astus wägede ülemjuhataja kindral Boldõrew, keda pöördest teadmatuses oli hoitud, ametist ära ja sõitis wäljamaale. Niisama ei tahtnud ka tshehhoslowakid enam wäerinnal wõidelda, waid jäid weel ainult sisemist kaitset pidama.

Kodumaalt.

Wiljandist. Linnawolikogu ja waestelaste kohtu sekretäriks waliti 19. augustil Wiljandi linnawolikogu koosolekul hr. Jaan Daniel.

— Linna haigemaja taksihinna kõrgendamine. Linna wolikogu koosolekul määrati uued linna haigemaja taksihinnad järgmiselt: I kl. — 20 mr., II kl. — 15 mr. ja III kl. — 10 mr. päewas. Siiamaalsed taksihinnad olid I kl. — 16 mr., II kl. — 10 mr. ja III kl. 6 mr. päew.

Sellejuures jääb aga linnawalitsusel õigus waesematele III kl. taksihinda linna haigemajas kuni 6 mr. peale alandada.

— Linna haigemaja teenijate palgakõrgendus. Wiljandi wolikogu otsustas oma wiimasel koosolekul linna haigemaja

Eesti Aleksandri kool wiiskümmend aastat wana.

Wiiskümmend aastat on täna täis Eesti Aleksandri kooli ametlikust asutamisest.

1869. a. 14. augustil (uue kl. järele 26. aug.) andis keiser Aleksander II selleaegse Wene riigi siseministri Timashewi ettepaneku iseäralise käsukirjaga loba Aleksandri kooli nimelise Eesti ülema rahwakooli asutamiseks terwes riigis andeid korjata, mille wastuwõtmiseks kõik renteisid kohustati. *)

Asutatawa kooli eeskawast ei olnud selle juures midagi ära määratud, mis ettewõttele pärast õnnetuseks tuli. Seda teha oli selkorral aga üsna wõimata, kuna asutamise ettewõtjatel enestel asja kohta mingit kindlat plaani weel ei olnud, waid ainult üleüldine aade, et uuest koolist eestikeelne õpeasutus peab saama, mis õpetuseandmist sealt jätkab, kus muud selleaegsed kõrgema astmelised Eesti koolid seda lõpetasid.

Nii wäikesed nõudmised olid eestlastel isegi kõige ärksamates ringkondades sel ajal. Praegusele põlwele tundub ettesead siht koguni madal olewat, sest töötawad meil praegu igas linnas wähemalt üks, mõnedes mitu hoopis kõrgema eeskawaga kooli.

On ju meil isegi ülikool Tartus. Neist asjust ei wõidud poolesaja aasta eest weel mõeldagi. Aga kõnes olewa aja kohta oli ometi juba ühel ainsal Eesti ülemal rahwakoolil ülisuur tähendus ning sellega sai Aleksandrikooli ettewõtte Eesti elus wäga suure tähtsuse. Terwe Eesti rahwuslise mõtte arenemise lugu ei saa sugugi mõelda ilma Aleksandri kooli asutamise püüdeta, sest need on mõlemad saja sidemega ühte seotud. Ja selle pärast on põhjust küll tänasel tähtpäewal selle Eesti ettewõtte käekäigu peale ülewaadet pilku heita.

Muidugi wõime selle juures ainult äärjooni tähele panna, sest asjakäigu põhjalik kirjeldamine täidaks terwe raamatu.

*) Renteides kogutigi korjanduse algusel koolile 3725 rbl.

Eesti rahwa „sülelapseks“ hakati Aleksandri kooli ettewõtet juba aegsasti nimetama. Õige pea tuli sellele aga teine nimetus ligi: „walulaps“ ja see ka täie õigusega. Kuigi küll üleüldiselt Eesti rahwa senine saatus täitsa kurbloline on olnud, siis ilmub see kurbloolus õieti nagu kehastatult, Aleksandri kooli ettewõttes. Kui wäga teisiti on kõik läinud, kui kooli mõtte algatajad seda tahtsid, lootsid ja püüdsid. Ettewõttest, mis Eesti rahwuse tunnele, ta hariduse püüdele, üleüldse Eesti ühtlusele kui kehastuseks pidi olema, ta põhjaneelaks, sai ajaloo õnnetul arenemisel inetu omawahelise tüli tekitaja, waenu õhutaja, erakondadeks lahutaja, nii et seda nähes asjaosalistel, kes selle juures tulises armastuses ihust ja hingest olid töötanud, süda otse lõhkema kippus. Wäga walus on küll seda mõelda, et Eesti armsat ettewõtet ta oma wennaswaen kahtlustas ja määris, nii et põhjust kurta oli: Su oma laste käsi, sind saatis langema! Aga see lein on ometi ainult põhjusmõtteline, aateline laadi. Tegelikult tõi ettewõttele õnnetu otsa ikka kare wäline wõim, õõnetu ja inetu wenestamise tung, mis nagu häwitaw halla öö kõigi Eesti kultuurapüüete peale tuli ja neid häwitas. Waewalt uskuda, aga see on tõepoolest Europas sündinud, nii kuuldus üle lahe Soome wenna Sweni ehmatusehüüe (kodumaal ei tohtind sellest awalikult lausuda) nähtuse kohta, et rahwa raha kroonule üle wõeti. Rahwa rahaks wõis korjatud kapitali õigusega nimetada, sest sellesse kuulusid paljudki mõnekopikalised anded, mida päris waesed inimesed isamaalise tunde õhutusel annetanud. See summa, mis ümarguselt 100,000 rubla wälja tegi, oli muidugi Wene riigi miljoniliste waranduste juures kui tilk meres, aga kehwalt Eesti rahwalt oli selle röömimine päris hirmus hoop. Wõib ütelda, et selle kapitali külge oli rahwa hing köidetud, sest oli ju annetuste hulgas sõrmuseid, mida ainult tuline armastus sundis andma.

Kuid kaugelt suurem kahju kui rahast, oli kõrge aate surmamisest. See mis 20. aug. 1888 awati, ei olnud see, mis kawatsetud. See oli wenekeelne linnakool, mis nime kandis „Aleksandri linnakool Kaarli-mõisas“. Selle wõõrakesi oli siis terwe ettewõtte algulisest tuumast järele, et temale weel Aleksandri nimi jäi. Sisuliselt seati aga kool täitsa teiste kroonu-linnakoolide ritta, nagu neid Eestimaal teisigi oli (ümbermuudetud endised kreiskoolid).

Õigusemõiste ülem kaitsja sai sellega walmis, et keiser ennese allkirjaga antud määrusest „Eesti ülemat rahwakooli asutada“, üle astus, küüma tahuga seletades, et kool ikkagi Eesti rahwa jaoks olewat, kuna selles Eesti lapsed õpiwad. Otse saatusline pilge tundub selles, et just Aleksandri koolis emakeelse kooli laad esimese ränga hoobi sai. Selles koolis pandi Eestis kõige esiti täis wenekeelne õpetus maksma, kuna muudes koolides emakeelne õpetus esiti weel edasikestma jäi, olgugi wenekeele õpetamise kange rõhu all.

Omakohasi hõlbustas seda ülewõimist küll kurb kodune tüli asu ajate enese wahel. „Kõrgem wõim wõttis Aleksandri“ kooli küsimuse lahendamise enda hooleks, ning tegi seda siis päris põhjalikult, nimelt sellega, et mõlema walitsewa poole suu täitsa kinni sulus ning kogutud kapitali, mis sentral asutamise tegelaste hoole all olnud, käsutamisel enda kätte nõudis, selle tulusid lahendatud linnakooli jaoks tarwitades. Nõnda siis sai kooli walitsuste all ametiwõimule ettekääneks kooli awamist enda kätte wõtta. Kindel aga on, et Aleksandri kool eestikeelsena ka siis elutseda ei oleks wõinud, kuigi ta asutajate poolt niisugusena oleks awatud. Tingimata oleks ta ära wenestatud. Kuid ometigi jääb see otsatu suureks kahjuks Eesti asjale, et kooli awamine mitte asutajate eneste poolt ei sündinud, nii et kool ometi esialgugi seda laadi kanda oleks wõinud, milleks ta mõeldud. Ka seisis selles asjas weel see kurb lugu ühenduses, et need kaswatusteadlased, kes seniajal koolijuhatajateks oleks astunud, nagu A. Grenzstein, R. Kallas ja J. Kunder, kes endid selleks ka juba ettewalmistanud olid (Grenzstein näituseks Wienis) kooli awamise wiibimise pärast mitte sellele tööalale ei pääsnud. Nii sattus A. Grenzstein politilise tegewuse teele, mis temale omane polnud.

Algusest peale oli ettewõttel wäga suurte raskustega wõidelda, ikka peale tuli sisemisi ja wälimisi õnnetusi ja wiimati täieline äpardus.

Aga ometi ei olnud nii palju tehtud ausat tööd ilmaaegu. Kuigi koolil ta awamisel wälimiselt ainult algus nimi oli alles jäänud, oli selles sisemiselt ikka mõndagi „esimesest armastusest“ päritud. „Kaarlimõisa linnakool“ erines ikkagi nii palju muudest selletaaditistest õpeasutustest et Eesti keel tohastawa õpeainena ta õpekawas seisis, ning et koolil oma rahwa tegelastest kuratorium oli, olgugi see õpekonna kuratori poolt nimetatud. Selle wõimupiiris seisis peale muu ka koolinõpetajate walimine ja nende ettepanemine õpekonna kuratorile, kes muidugi kohustatud ei olnud üksi neid ametisse panema, waid ka omapoolt määrata wõis. Ning seda tegi kurator küllalt omawoliliselt, nii et plaanitud Eesti rahwakoolis mitte ainult wõõras keel õpekeeleks ei olnud, waid ka umbkeelsed wenelased õpetuseandjateks määrati. Kuid ometigi on seal ka mõned täitsa isamaameelsed ja rahwuslise tundega täidetud koolinõpetajad tegewad olnud, tähtsamad nendest E. Peterson ja J. Tamm.

Nõnda peases koolis ikkagi rahwuslise waim walitsema. Mitmed ta kaswandikud on pärast Eesti awalikus elus mõjukateks tegelasteks olnud. Ning nõnda on „Kaarlimõisa Aleksandri linnakoolil“ ikkagi muude meie maa koolide reas oma iseäraline tähtsus ja tähelepandaw aje.

Otse see asjalugu sai temale aga ka suurel kääritmise ajal 1905 saatuslikeks. Hoopis suuremal mõõdul kui kusagil mujal koolis, tõi siin suur liikumine lahkeid, tekitas ärewat meeleolu, mis sel ajal õhus kuluma mara mõjul üle äärte wahutas ning tagajärjeks kooli kinnipanekut tõi.

Ja sellest saadik pole Aleksandri kooli enam selles wäänatud kujus olemas, milles ta 14 aastat töötas. Kooli uuesti awamiseks on nii mitmeidgi katseid tehtud, aga sellesama asjaolu mõjul, mis kooli asutamise ta õigelt teelt kõrwale täänas, on kõik need äpardanud. Omajagu koolitalust ning ka ta nimi läks hiljem Kõo mõisasse asutatud põllutöö-kooli peale üle, mille eest hoolitsejaks Wiljandi ja Tartu Eesti põllumeeste seltsid asusid, pärast ka Liiwimaa põllumeeste Keskselts.

Kuid seegi pidi olude mõjul Wene õpekeelega töötama. Wäga palju raskusi on sellelgi olnud, kuid ta on need ära kannud ja töötab praegu umbes 70 õpilasega. Kooli senine tegewuse mõju on kaunis suur ja mitmepidine; ta on õige rohkeit agaraid põllumehi meie rahwale annud. Edaspidiseks wõib ta peale muidugi suuri lootusi panna.

Aga Aleksandri kooli niisugusena, nagu see poolesaja aasta eest kawatsetud, pole see sugugi mitte.

Aleksandri kooli asi ta alguslises mõttes on asjaolude mõjul täitsa lõpetatud. Küll on koolil nimeliselt alles oma kaunike warandus. Kaarli mõisas suur kahekordne kiwist koolimaja kõrwalhoonetega, ning eeltähendatud rahwa kogutud kapital, millest kooli ülespidamiseks ainult protsentisid tarwitatud, peasumma on alles. Kooli kinnipanekuga järele jäi ta kuratoriumile ometi weel maja üle walitsemine ja ta waranduse eest hoolitsemine. Kuid pärast wõeti ka see tegewus otse juuniteel ära, politsei wõtis päris majawalitsejalt linnapilt wõtmed wägise wälja. Kooli kapital, wäärtpaberites, rändas kõige muu Wene aegse koolwalitsusega ühes maalt wälja ning selle kättesaamiseks on waewalt lootust.

Ning kuigi seda weel kätte saadaks, ei tähendaks see nüüdsetes oludes kooli ülespidamiseks enam kuigi palju. Kooli asutajatel oli mõte kooli jaoks niipalju raha koguda, et kooli igakohased kulud selle kasudest kaetud saaks (koolinõpetajate palgad jne.), õpetus pidi koolis maksuta olema ja waesematele õpilastele ka weel koolitarwitusi ja abiraha antama. Seda juhtmõtet ei saadud juba kooli awamisel läbi wiia, sellest hoolimata, et ülewalpidajaks kroonu asus. Kooli kapitali protsendid kulutatud Eesti keele õpetamise ja muudeks erikuludeks. Nüüdsetes oludes, pealegi rahawäärtuse koleda langemise tagajärjel, ei ulataks kooli kapitali 100,000 rubla protsentidest kaugelt mitte kulude katmiseks.

(Järgneb.)

teenijatele järgmiselt palka maksta: Linna arst ja haigemaja juhataja saab 1200 (siiamaalne palk 600) mr. kuus, wanem õde 200 (112 m 50 p.) mr., noormad õed ja majapidaja 125 (90) mr. haigepõetajad ja meesteenijad 100 (90) mr. ja talitajad ja köögitüdrukud 50 (22—39) mr. kuus.

— Trahteripidajate palwe tagasi lükatud. Wiljandi wolikogu määras 1919 aastaks trahteripidajatele 15.000 mr. maksu. Trahteripidajad andsid oma poolt palwe wolikogule, milles nad seda maksu palusid kuni 60 protsendi wõrra wähendada. Asi tuli wiimasel wolikogu koosolekul harutusele, kus trahteripidajate palwe tagasi lükati, nii et neil käesolewal aastal ikkagi tuleb 15.000 mr. maksu maksta, mis nad oma wahel peawad ära jaotama.

Pärnumaalt.

Pärnust. Linnawolikogu koosolek 21. aug. Koosoleku algus pidi olema kell 4 p. l., ja selleks ajaks olid saksad ja rahwaerakondlased kohal, puudusid tööerak., sotsial-d. ja rewolutsionäeid, seega terwe pahem tiiw.

Pealtkuulajate ruum oli kui tikutops täis, oodati istumise algust. Kell weerand wiis weel et alga, saksad ja r. erak. loewad lehti ja jutustawad, publikum ootab põnewusega. Juba pool wiis, mis see tähendab, kas on õnnetus juhtunud? Hrad Karu ja Jakobson (rahwaerak.) käiwad ka ärewalt sisse ja wälja, wist läbirääkimisi pidamas, wõi sotsisi palumas, nagu keegi pealtkuulaja seletada teadis. Rahwas teeb märkust pahempoolsete puudumise kohta ja ootab. Juba 3/45, on näha, et algamisest täna midagi ei taha wälja tulla. Saksad saadawad sekretäri otsima, see tuleb tühjalt tagasi, pole mitte ühtegi sotsi leidnud. Rahwa hulgas on koosolek alganud, üks jagu paneb ette saadikuid saata, et teada saaks, mis on juhtunud, teised jälle soowitawad käsi plaksutada, nagu teatris moodis. Nõupidamine oli kõige suuremas hoos, kui äkisti keegi hüüdis: „juba . . . tulewad". Nagu käsutamise peale jäiwad kõik wait ja sirutasid endid kõwerasse ettepoole, et paremini näha kes tulewad.

All saalis liikus terwe pahem tiiw oma kohtadele. Haua waikus. Koosoleku juhataja abi Jakobson awab koosoleku, loeb linnawolikogu liigete nimekirja ette, koosolek tunnistatakse otsusewõimuliseks. Loetakse päewakord ette. Paar liiget wõtawad päewakorra kohta sõna, kolmas paneb ette koosolekut lõpetada, mis ettepanek ühel häälel wastu wõeti ja järgmine koosolek laupäewa peale määrati, et jälle uue jõuga tööle asuda. Oli ka selgesti näha, et inimesed wäsinud olid suurest tööst Olid näost ka päris higised, sest mõtelge terwe wiis minutit töötada, ega see kellegi nalja asi ole. Kui wälja tulid, wärsket õhku sisse hingama, kuuldi räägitama, et tahawad kokkuleppima hakata, siis ei prugi enam nii kaua töötada. ori.

Tartu teated

Ülikooli sisseastuda soowijate

palwekirju olla „Post." teatel seni juba umbes 500 ära antud.

Meeletuletuseks Tartu linna liikumata waranduse maksu maksjatele.

Et mõnedel majaomanikkudel liikumata waranduse maks käesolewa aasta 1 poole eest weel maksmata on, palun majaomanikke mainitud maksu wõimalikult pea ära õiendada, wastasel korral peab rentei 1. septembrist wõlgu jäänud summad sunniteel ühes trahwiga sissenõudma.

Loodan, et majaomanikud oma kodaniku kohuseid ilma sunniabinõudeta täidawad.

Tartu rentei ülem: J. Parts.

Sõjawäele heinte wõtmisest.

Sõjaministeeriumi Warustuswalitsuse toitlusosakonna kirjast 9. augustist nr. 9578 selgub, et sõjawägi kuni käesolewa aasta lõpuni tarwitab ümmarguselt 750.000 puuda heina.

Umbkaudselt heinamaade suurust ja headust, weo kergendust ja muid tingimisi arwesse wõttes, tuleb eespool nimetatud summast Tartu maakonnast 150.000 puuda hobuste toiduks täiesti head heina kokku wõtta, ärajagades waldade peale, heina all olewa pinna järele.

Et mõned Tartumaa wallad Walga rekwisitsioni komisjoni alla kuuluwad, siis tuleb nende waldade heina all olewa pinna suurust arwesse wõttes Tartumaalt nõutawat heina summat sedawõrd wähendada.

Et sõjawägi juba augustis jälle heina nõuab, siis tuleb toitlusosakonnal heina kokkuwõtmist kohe algada. —r

Heinte wõtmise kohta on järgmised juhatuskirjad antud.

Toitlusministeeriumi heina-osakond oma eeskirjas 15. augustist, mis maakonna walitsuste toitlusosakondadele on saadetud, palub toitlusosakondasid sõjawäe jaoks wõetawad heina uuest saagist selle kokkuwõtmise juures järgmiselt talitada:

1) Wallawalitsuste kaudu heina nõudes tuleb teada anda, et ladudes ainult hobuste toiduks kõlbulikku, head ja kuiwa heina wastu wõetaks.

2) Wastuwõtmise juures ladudes peab pea rõhku selle peale panema, et wastuwõetud hein ja suwewilja põhk tõesti toitew ja mitte rikkiminew oleks. Sellepärast ei tohi hobuste toiduks kõlbmatut, mitte söödawat, halwaks läinud ega märga heina ning põhku ladusse wastu wõtta.

3) Meelega märja heina toojad, ehk muidu pettuse abil heina wäärtuse ehk kaalu wõltsijate heinatoojate üle tuleb protokoll teha ja süüdlane wastutusele wõtta.

4) Ladujuhatajad ja rekwisitsioni komisjoni esimehed peawad hoolega selle järele walwama, et wastuwõetud hein ja põhk rikki ei läheks. Laduuhatajad ja teised isikud, kelle süü läbi wastuwõetud hein ehk põhk rikki läheb, tulewad wastutusele wõtta.

5) Et heina kuiwatamise, pudenemise ja suure koormakaaluga kaalumise läbi ladudes puudujääkide tekkimist kõrwaldada, tuleb kaalumise juures peale terwete puudade ainult pool puuda (20 naela) arwesse wõtta.

6) Ladus tulewad kõik heina sordid (põlluhein, aasahein, soohein jne.) eraldi panna ja lahus hoida.

7) Wäljasaatmise juures tuleb ühte wagunisse ainult üht sorti heina panna. —r.

Kõrgema hariduse omandamine wäljamaal.

Haridusministeerium awaldab kõrgema hariduse omandamiseks wäljamaal järgmise seletuse:

Et wõimalik oleks teatud korraldust luua wäljamaa kõrgemais õpeasutustes õppimise wõimaldamiseks teadusharudes, millele wastaw osakond puudub kodumaa ülikoolis, palub haridusministeerium kõiki Eesti Wabariigi kodanikke üliõpilasi ja keskkoolide lõpetajaid, kes wäljamaale õppima soowiwad minna, endid haridusministeeriumis registreerida, sissesaates kirjalikult teated järgmiste küsimuste peale:

1. ees- ja perekonnanimi;
2. wanadus;
3. millal ja missuguse kesk õpeasutuse lõpetanud;
4. kui kõrgemas õpeasutuses õppinud, siis millal, missuguses (ühes teaduskonna nimetusega), mitu kursust läbi kuulanud ja mitu aastat kulub lõpetamiseks;
5. andmed sõjawäe kohustuse kohta: kutseaasta, kas waba wõi mobiliseritud, kui sõjateenistuses, siis kellena teenib (ohwitser, reamees, kirjutaja, tööroodus j. n. e.) ja missuguses wäeosas;
6. praegune amet ja teenistuse koht;
7. soowitakse õppima minna: a) riigi nimetus, b) õpeasutus ja c) teaduskond;
8. kui linn wäljawalitud, siis linna nimetus;
9. kus ja missugune tegewuspõld mõteldakse walida pärast lõpetamist.

Haridusministeerium lisab juure järgmised seletused.

1. Tartu ülikooli juures awatakse käesolewal aastal õigus-, ajaloo ja filosofia, matematika ja loodus-, põllu-, arsti-, loomaarsti teaduskonnad nende täies ulatuses, s. o. kui osawõtjaid leidub, kõik kursused (õpetoolide kohta ilmus ajalehtis seletus) ja sellepärast ei ole tarwidust wäljamaa ülikoolide mainitud teaduskondadesse õppima minna.

2. Saksamaal on, nagu Saksa saatkond seletab, tehnika ülikoolid wäga täidetud ja sellepärast annab saatkond sissesõidu luba Saksamaale õppimise otstarbeks ainult neile, kellel on ettenäidata kirjalik tõendus selle kohta, et teatud õpeasutuse poolt ei ole takistust wastuwõtmiseks, mispärast iga üliõpilane, kes Saksamaale soowib sõita, ka sarnase ülikooli nõusolemise, olgugi põhjusmõttelise, saamiseks samme peab astuma. Sissesõidu luba antakse ka muidugi siis wälja, kui on tunnistus mõne Saksamaa linna- wõi maawalitsuse poolt, et sinna elamaasumiseks takistust ei ole.

3. Inglismaa õpeasutuste poolt on loota wastutulekut meie üliõpilastele, wähemalt Edinburgi ja Glasgowi ülikoolid on seda lahkelt lubanud. Tehnika alal — keemia, mäetööstus j. m. — on soowitaw Glasgow. Pearaskus on keele küsimuses. Iga sisseastuja peab matriculation examination ära tegema, kui õpekraadisid tahab omandada; kui õpekraadid ei huwita, wõib ilma eksamita sisse saada. Ülikooli senat wõib aga siiski üksikutel juhtumistel lubada wõõraid s. o. wäljamaa üliõpilasi wastu wõtta täiedigusliseteks ilma eksamita, kui ülikool leiab, et senine õpeasutus eelhariduse nõudmises küllalt kompetent on.

Edinburgis arwatud, et meil Wene ülikoolides õppinud üliõpilased ilma eksamita sisse saawad.

Otsus tehakse iga üksiku kohta eraldi.

Möödapääsemata raskust keelega on klassiharjutustel (seminarium), millest kõik üliõpilased on kohustatud osa wõtma. Inglismaale sõitjad peaks keelt juba weidi oskama. Kui alus olemas, wõib mõne kuuga hoolsa töö juures nii kaugele edeneda, et ülikooli töödest osa wõib wõtta.

Kaubanduskoolidesse wastuwõtmise juures wõidaks nähtawasti otsus ka teha keskkooli järele, mille kursus lõpetatud.

Birminghami ülikooli kaubandusteaduskonnas on kolmeaastase kestwusega kursus, iga kursus 3 semestert, millest käesolewa aasta talisemester algab 7. oktobril, Londonis umbes niisama.

Üliõpilase kuluarwe Edinburgis oleks aastas ligikaudu 193 naela sterlingi.

4. Kõige realsemal alusel on õppimise wõimalus Prantsuse ülikoolides. Seal asutati meie wälissaatkonna algatusel selts meie nooresoo õppimise korraldamiseks ülikoolides. Et elamine Parisis kallis, siis peetakse soowitawaks õppimise otstarbeks prowintsi ülikoolid (Nancy, Poitiers, Grenoble) walida. Sealsete teadete järele wõida prowintsis hädakorral isegi 2000 frangiga aastas läbi saada (summa paistab küll liiga wäikesena), kuna Parisis elu palju kallim olla.

5. Riia kõrgema kooli kohta, mis eneses ka endise politehnikumi teaduskondi sisaldab, puuduwad uuemad ametlikud teated, kuid seniste järele tuleb õpetus Saksa ja Wene keeles (peale kahe ettelugemise, mida Läti keeles peetakse) ja kõigis politehnikumi teaduskondis.

Mõlema riigi haridusministeeriumite wahel on läbirääkimised käimas meie üliõpilaste Riias ja Läti üliõpilaste Tartus õppimise kohta.

6) Mis puutub stipendiumitesse wäljamaal õppiwatele üliõpilastele, sis ei ole kawatsused weel lõplikult wäljakujunenud, kuid wõib ütelda, et toetussummad peaasjalikult — teatud tingimistel — oleks määratud neile, kes ülikooli lõpetamise eel wõi kes ülikooli lõpetanud ja professori kutsele endid ette walmistama saadetakse.

Riigi waranduslist seisukorda silmas pidades, on wähe wõimalust wastu tulla kõigile toetust tarwitawatele üliõpilastele.

Täiendawad määrused leiwawilja wabamüügi kohta.

Täienduseks leiwawilja wabamüügi määrusele 16. aug. s. a. teatab toitlusministeerium, et

1) kõik senised määrused linnaelanikkude ja maatainimeste leiwaga ja leiwawiljaga warustamise asjus jääwad maksmaks, s. o. elanikkudele antaw leiwa- ja lisaleiwa norm jääb endiseks ja antakse wälja sunniwiisil kokkuwõetawast wiljast linna- ja alewi elanikkudele — linnade ja alewite toitlusosakondade korraldusel ja maaelanikkudele — walla toitlusosakondade korraldusel.

Rasketöötegijatele lisaleiwa andmine lõpetatakse 1-sest oktobrist s. a. ära.

2) Linnade ja alewite toitlusosakonnad saawad normi-leiwa andmiseks tarwisminewa arwu wilja kohaliselt maakonnawalitsuselt. Peale selle wõiwad linnade ja alewite toitlusosakonnad toitlusministeeriumi sellekohase lubaga wabalt müügilt wilja tagawaraks kokku osta.

Linnades ja alewites waba leiwaküpsetamise ja leiwamüügi korraldus jääb linnade ja alewiwalitsuste toitlusosakondade hooleks, kes oma korraldustest ja kawatsustest selles asjas toitlusministeeriumile teatama peawad.

3) Waldade toitluskomiteed wõiwad, maakonnawalitsuse korraldusel, walla maatainimestele normi järele wäljajagamiseks tarwisminewa wilja wallast sunniwiisil kokku wõtta ja nimekirjade järele maatainimestele wälja anda. Jagamise nimekirjadest tulewad ärakirjad maakonnawalitsusele saata, kes selle järele peawad walwama, et jagamine õiglaselt toimetataks, ja kes selleks tarwilised et ükest kohast oma normi kättesaanud isikud seda enam teisest kohast teist korda ei saaks. Selleks peawad maakonnawalitsused maatainimeste jaoks kardisüstemi sisse seadma, nagu see linnaelanikkude tarwis sisseseatud on.

Maatainimestele wiljajagamise juures tuleb arwesse wõtta palgaks ehk töö eest saadud wili, mis antawast normist maha arwata tuleb.

4) Kui maakonnawalitsustele ja linna toitlusosakondadele wilja wabaltmüügilt kokkuostmiseks krediti tarwis peaks minema, siis tuleb seda toitlusministeeriumi kaudu Wabariigi walitsuselt nõutada.

5) Wiljaga nagu ka teiste kaubaainetega angeldamise wastu wõitlemise järelwalwe jääb kaubandusministeeriumi sellekohase osakonna hoolde ja ei käi enam toitlusosakondade ülesannete hulka.

Päewauudised.

Ametinimetused.

Arhitekt Karl Burmann on haridusministeeriumi arhitektiks nimetatud.

Kaugesõidu kapten Johan Prinz on Kuresaare merikooli juhatajaks nimetatud. Tema on 1891 aastast saadik sedasama merikooli juhatanud.

Uued 25-margalised Eesti wabariigi kassatähed

ilmusid eila wälja. Uued rahad on sinikas-halli wärwi ja õige meeldiwad. Esimesel küljel on kujutus neerist wõi kartulikaewajatest naisest ja teisel küljel — kalamehed. Kõik kirjad uutel rahadel on ainult eestikeelsed.

Swalöfi original-talwenisu seeme

jõuab kolmapäew, 27. augustil Kalewipojaga Rootsist Eesti Seemnewilja Ühisusele Tallinna. Tulemas on Swalöfi sortidest need, mis meie kliimale arwatawasti kõige kohasemad. Rootsis on nad keskmiselt 78 kuni 95 puuda teri Riia walamaa kohta annud. Et meie nisu nõgipää all kannatab ja heast nisu seemnest suur puudus on, siis wõib aina rõõmustada, et üle mitme aasta jälle wõimalik on original seemet sisse tuua, olgugi, nagu pühapäewasest meie lehe kuulutusest näha, et tema hind meie raha järele kõrge näib olewat. Et külwiaeg ligidal, siis peaksid seemnesoowijad tellimisega rutiama. (adr.: Eesti Seemnewilja Ühisus, Tallinnas, Estonia teatrimajas).

Eesti-Läti piiri komisjonist

saawad „Raj." teatel osawõtma: 1) Eesti poolt: Wabariigi terwishoiu peawalitsuse ülema abi Dr. Mõttus, riigi koolinõunik F. W. Mikkelsaar, sisekaitse ülem Aimer, Walga linna komandandi abi üliõp. K. Kirp ja weel mõned teised, kelle kohta esialgu kindlamad teated puuduwad. 2) Läti poolt: end. senator Samuel, Läti ajutise walitsuse kodanliste asjade peawolinik Põhja-Lätimaal M. Gailit, Läti rahwanõukogu esimees Skujeneek, Walgast Dr. Libbet ja Walga maakonna Läti osa maakonna walitsuse esimees Nogobad. Komisjon astuda weel enne 1. sept. Walgas kokku.

Kirikukongressist osawõtjatele korteri muretsemine.

Tallinna Ewang. Luth. koguduste liikmetele teatan eksiarwamiste ärahoidmiseks, et ka need koguduse liikmed oma adressi kirikukongressist osawõtjatele korteriandmiseks ülesanda wõiwad, kellel wõimalik ainult korterit ilma ülespidamiseta anda on. Lõuna ja õhtusöögi eest kannab korraldaja komisjon hoolt. Oleks wäga soowitaw, kui kõik kellel wõimalik korterit anda, selle nädala jooksul sellest, wõib ka kirjalikult, teataksid, kas oma koguduse õpetajale ehk Kaarli kiriku köstrile, hra Kasemetsale, Toompuiestee nr. 3 krt. 12.

Korraldaja komisjon.

Eesti kerge-atletika

wõistlused, mis 23. ja 24. aug. „Kalewi" korraldusel Tallinnas „Kalewi" spordiplatsil ära peeti, olid iseäranis pühapäewal rohkesti rahwast kokku meelitanud.

Mõnel alal, nii kui jooksus ja odawiskes, seati uued Eesti rekordid üles.

Rahwale näis kõige rohkem köiewedamine, mis madruste ja jalawäelaste wahel oli korraldatud, meeldiwat ja palju nalja tegewat.

Piltisid Eesti sündmustest

näidatakse praegu Kasinos. Pildid on õige huwitawad ja üleswõtted hästi õnnestanud. Pühapäewal, näituseks, näidati kinolindil spordiseltsi „Kalewi" [illegible]umiswõistlust Pirital, Eesti sõjawäekooli lõpetajate paradi, tankide wäljalaadimist Tallinna sadamas jne.

Ära tuleks jätta aga seeria lõpul Eesti hümnuse ettekandmine, sest piinlik on tõepoolest kinotäiel rahwal püsti seistes wõimatu wiletsa orkestri kääksutamist kuulata.

*

„Estonia teater."

Teisipäewal, 26. augustil W. Somerset Maugham'i kerge komödia „Sõber Jack" esimest korda.

Kesknädalal 27. aug. Wäike kompwekiplika.

Teatribüroo.

Kaubandus ja tööstus.

Tallinna jõudnud kaupadest.

Eila olid ajakirjanduse esitajad kaubanduse- ja tööstuseministri k. t. hr. Raud'i kutsel ministeeriumi ruumides, kust ühine ringreis sadama aitadesse tehti, et ajakirjanikud isikliselt pärale jõudnud kaupasid näha wõiksid.

Toiduaineid, millede tasumiseks Ajutawalt Kogult laenu luba küsitakse, on suurel arwul juba pärale jõudnud ja need ained on õige mitmekesised. Tulnud on jahu, soolatud ja suitsetatud sealiha, kuiwatatud kartulaid, konserwitud liha, kuiwatatud aiawilja jne. Kõige päralejõudnud konserwide hulgas on umbes 30—40 kasti rikki läinud toiduainetega. 75.000 koti jahu hulgas on 1983 kotti märjaks saanud ja rikkiläinud jahu. Praegu on töö käimas, kus kõik need märjaksaanud kotid ära tühjendatakse ja jahu ära jaotatakse kolme osasse: täiesti rikkiläinud, poolkõlbmata ja kõlbulik jahu. Selle jaotuse järele maksetakse siis ka jahu eest raha.

Huwitawad on iseäralised toidukomplektid, mis plekist kastidesse on pakitud. Need kastid on määratud 25 inimesele ühe päewa toidumoonaks. Kastides on piskwidid, mitmet sorti lihakonserwid, ligi 4 naela suhkrut, kakao, kohwi, suurem purgitäis margarini (wõi aseainet), kalakonserwid ja kondenseeritud piim. Kõik need kastisolewad ained on toiduks kõlbulikud ja wäga maitsewad. Need ained olla sõjawäe tarwis määratud.

Peale selle on sõdaritele halli saapaid ja rihbeid pärale jõudnud, mis õige kindlad ja ilusad wälja näewad.

Muidugi on kauba hulgas palju aineid, mida meile just esikätt tarwis ei oleks olnud, nagu kuiwatatud kartulid ja puuwili, mis küll iseenesest wäga maitsewad on, aga siiski suuri summasid nõuawad, mis meil ehk raskeks maksa läheb.

Jääb soowida, et osaltki seda kaupa ka müügile lastaks, siis saaksid inimesed neid maitsewaid roogasid proowida ja riigil oleks kergem nende kaupade eest wäljamaale tasu maksta.

Kas on lähemal ajal üleüldist hindade alanemist oodata?

Ülemal olewa küsimuse wõtab E. Newanlinna „Uusi Suomis" pikema harutamise alla ja jõuab lõpuks otsusele, et üleüldine hindade alanemine niipea wõimalik ei ole. Hindade tõus on kahesugusest asjaolust olenenud, esiteks, et rohkesti paberiraha sõja ajal wäljaantud on ja teiseks saaduste walmistamise wähenemine. Ei ole loota, et seda raha, mida nii määratumal kombel inimeste kätte laiali läinud, nii rutu-kokku koguda suudetakse ja ei ole ka wõimalik niipea saaduste walmistamist suurendada, sest et selleks puuduwad sellekohased eeltingimised, nii kui toores aine ja inimeste tööjõud, mis sõja läbi wäheseks jäänud. „Ja tähtsam, kui mingi muu," lõpetab Newanlinna, „on inimesesoo elujärje parandamiseks alati ja kõigis oludes olnud agar töö: igaüks peab püüdma luua niipalju kui wõimalik uusi wäärtusi. Siis wõib neid wõimalikult palju saada ja need ka kergesti kättesaadawad olla. Tehke tööd, siis peab teile kõik muu peale selle antama."

Postiwalitsuse tegewusest.

Kodanikkude poolt on soowi awaldatud rohkem täpipealsemaid teateid saada selle üle, missuguses seisukorras on praegu meie postiasjandus rahwuswaheliselt seisukohalt waadates. On rahulolematuse awaldust olnud selle üle, et wäljamaaga postiühendus korratu on, kuna maid on, kuhu sugugi saadetusi läkitada ei saa.

Postiühenduse teostamine wälisriikidega on üks raskematest küsimustest, millega Eesti Postiwalitsusel tegemist teha tuleb.

Ilmasõda jättis rasked tagajärjed muu seas ka postiasjanduses rahwuswahelise läbikäimise suhtes. Sõja tagajärjel purustati ja hämitati postiasjandus mõnedes maades peaaegu täitsa ära. Selle all kannatas ka tuntawalt Eesti, mis iseäranis okupatsioni wõimude poolt meile osaks sai. Ei taha põhjalikumalt küsimuse juures peatada, mis ses suhtes meie kodumaad puudutab, tehes kirjutuse ülesandeks postiasjanduse selgitamise meie ja wälisriikide wahel.

Üheks esimeseks ülesandeks Eesti postiwalitsusel oli peale okupatsioni aja lõppu wälisriikidega ühendust saawutada, mis ka peale suurt jõupingutust osalt korda läks. Et postiühenduse loomises wiiwitust tuli, tuleb sellega põhjendada, et üleüldse läbikäimine wäljamaaga sel ajal raskendatud oli, mispärast postiwalitsuse ettepanekud ühenduse loomise asjus peale pikemat aega kohale jõudsid. Kui juba telegrafi ühendus teostatud sai, awanes wõimalus rutulisemateks läbirääkimisteks wälisriikide postiwalitsustega.

Enamjagu postiwalitsusi, millede poole Wabariigi postiwalitsus ühenduse sõlmimise asjus pööras, on heatahtliselt wastu tulnud soowidele, mis neile on ettekantud. Wälisriikide postiwalitsused on lubanud meile otsekohest kinniste postkottide wahetamist maades, kus see sõja olude tõttu wõimalik on. Sellega on suur tagajärg saawutatud. Otsekohene kottide wahetamine tähendab otsekohest postiühendust teatud maadega.

Nüüd peale pooleaastast tööd on asi nii kaugele edenenud, et Eestist peaaegu igasse wälisriiki kirjalisi postsaadetusi läkitada wõib. On maid, milledega, kõigi püüete peale waatamata, ei ole suudetud postiühendust luua, nagu näituseks, Poola ja Leedumaa.

Saawutatud tagajärgedel wõib wälisriikidega ainult kirjalisi postisaadetusi wahetada. Mis puutub paki- ja rahasaadetuste wahetamisesse, siis on see wõimalik ainult siis teostada, kui meid Üleilmlisesse Postiliitu on wastuwõetud, missugune wastuwõtmine Eesti iseseiswusest tingitud on.

Üleilmline postiliit saatis Eesti postiwalitsuse sellekohase ettepaneku peale wiimasele heakskiitmiseks ringkirja projekti, missuguse ta kõigile Postiliidus olewatele maadele sel korral, kui Eesti postiwalitsus sellega nõus on, laiali saadab.

Ringkirjas on muu seas tähendatud, et ehk küll Eesti Rahwuswahelise Postiliidu liikmena weel tunnistatud ei ole, kuid oletades, et Eesti territorium juba ennemalt (Wenemaa osana) Liidusse on kuulunud, arwab büroo juhatus, Eesti postiwalitsuse palwe peale toetades, et Eesti wäljamaaga posti nendesamade määruste järgi ning samade taksidega wahetab, nagu kõik Liidus olewad maad ja et Eesti oma postmarka palub tunnistada, nii nagu tema ise teiste riikide postmarka tunnistab.

Selle ringkirja lõpus on tähendatud, et kuni politilise olukorra lõpuliku selgitamiseni Eesti postiwalitsus kõiki rahwuswaheliste konwentsionide ja teiste Postiliidu otsuste määrusi täita tõotab.

Nagu sellest ülemaltoodud ringkirja sisust selgub, oleneb Eesti Wabariigi wastuwõtmine Postiliitu politilisest waatepunktist ja seni, kui see sündinud ei ole, on wõimalik ikkagi ainult neid saadetusi wäljamaaga wahetada, mis wastutust enda eest ei nõua, sest et senine saadetuste wahetamine sünnib ainult saatja enese riisikol.

Kui aga meie oleme Postiliitu wastuwõetud, siis kannab wastutust saadetuste eest Postiwalitsus.

Tallinnas, 22. VIII. 19. W. Soopan.

Kuidas Rahwaerakond olude kohaselt „wärwi" muudab,

selle kohta tegi Ajutawa Kogu koosolekul hr. H. Kruus maaseaduse eelnõu harutamisel peetud kõnes piltliku kokkuwõtte, mis järgmiselt kõlas:

„Mul tõuseb nimelt kahtlus, kas Rahwaerakond sel puhul *) õige rahaga maksab, kas ei ole siin mõne wõltsrahaga tegemist. Meie teame, et Rahwaerakond alles hiljuti on sellele seisukohale asunud. Weel mõni kuu tagasi enne Ajutawa Kogu walimisi ei olnud tema mitte keskmajapidamise seisukohal, kuid nüüd on see seisukoht muutunud. Meie teame, et 10 aasta jooksul need erakonnad, millest Rahwaerakond wälja kaswis—Edueerakond ja Demokratline erakond— ja needsamad tegelased, kes ka praegu eesotsas on, teisel seisukohal olid suur- ja waikepõllupidamise kohta (hüüe paremalt poolt: Päewaraamatu sees). Kui keegi on seda unustanud, siis lubatagu seda meelde tuletada ja päewaraamatu seest sellepärast, et ma need põhjusmõtteid tähtsaks olen pidanud ja oma päewaraamatus üles wõtnud (Hüüe paremalt poolt: Teeb teile au).

1911 a. esitas Rahwaerakonna tähtis tegelane herra J. Tõnisson omad juhtmõtted meie põllupidamise arendamise kohta Wõru põllumeeste päewal 20. januaril. Seal ütles tema wäite, mis teatawas mõttes wastu käib neile, mis praegu konstateritakse.

Esiteks, Eesti rahwa kulturalise edenemise aineliseks aluseks on esimeses rinnas põhjalik wäikemaapidamine.

Kulturaline wäikemaapidamine on wiljakam, kui suurmaapidamine. Eesti ajakirjanduses on katsutud wananenud waadete ja puudulikkude arwustiku teadete põhjal selle wastu waielda, aga uuem majandusteadus on rahwusmajandusliste arenemise käigu ja kindla arwustiku põhjal kulturalise wäikemaapidamise majandusliste ülewõimu tõeks tunnistanud.

Edasi seletatakse terwes reas teesistes sedasama. See määr, milleni see wäikemaapidamine oleks ulatunud, ei olnud tõesti ei 300 tiinu, ei 200 ei olnud ka 100 tiinu, waid märksa wähem.

Praktilised juhtnöörid on üles loetud teesides nr. 4: suurtalude omanikkudele tuleb tungiwalt soowitada, et nemad talusid oma laste wahel eluwõimulisteks wäiketaludeks jaotaks.

Ka koguni alla 10 taalri talud tohitaks ära lahutada. Nii et see määr igatahes on aegade muutust, metamorfosisid teinud.

1911 a. 20. januaril Wõru põllumeeste päewal räägib herra J. Tõnisson natukene teistsugust keelt, ja ma wõin neil samastel põhjustel ütelda, et 1927 a. häora J. Tõnisson'i wabameelsus weel teistsugust keelt rääkima saab. Ma ei ole prohwet ja ei tea ütelda, just missugust keelt herra J. Tõnisson rääkima saab, kuid ma tahan seda rõhutada, et rahwa majandus arwetega wõib tõestada, mida tõestada tahetakse.

*) Jutt on mõisasüdamete jätmisest endistele omanikkudele. Maal. toim.

Luban enesele küsida, millest on see tingitud, et erakond, kes alles mõned kuud tagasi teistsugusel seisukohal oli, nüüd wastupidisele seisukohale on asunud. Kas meie ei saaks wahest natukene selgemale otsusele, kui meie tagasi läheme sellesse olukorda, missugustel tingimistel Asutawa Kogu walimised sündisid. Waatame seda seisukohta, millesse Rahwaerakond tol ajal oli asetatud. Temast paremal pool asus teine kodanline erakond Maaliit ja pahemal pool asusid Töörakond ja Sotsialdemokratide erakond. Tee paremale poole oli kinni, sest et loodus ju kahte asja ühe koha peal ei kannata. Tee oli Maaliidu poolt kinni pandud, kes oli oma ümber teadlikkuna kodanlise kihi koondanud. Nii ei saanud Rahwaerakond enam rohkem paremale poole nihkuda. Teisest küljest oli süüdistusi Maaliidu peale liiga palju weeretatud selleks, et ta tõsiseks wastaseks oleks saanud Rahwaerakonnale. Rahwaerakond oli sunnitud nihkuma pahemale poole, oli sunnitud mobiliserima omale pahemalt poolt poolehoidjaid. Teisest küljest hindas Rahwaerakond seda meeleolu dieti, mis maatameeste ja laialiste kihtide hulgas oli maad wõtnud. Nii jäi üks ainuke tee järele — pahemale poole. Peale selle oli maaprogramm osawalt kokku seatud, seal oli kõik kergelt ära seletada, waja oli: tasuta maad saada ja tasu eest, eraomanduseks ja põliseks tarwitamiseks jne. Sellest siis tuli ka see, et lihtmees, kes pidi konstateerima leidis, et Tõnisson ja Rahwaerakond on järsku punaseks läinud. See oli tol ajal wõidujooks pahempoolsete erakondadega. Nüüd on seisukord muutunud. Nüüd on Rahwaerakonnal wajadus joosta paremale poole.

Maaliit on praegusel ajal märksa paremates tingimistes meeleolu wõitmises, rahwahulkade seas. Sellepärast ka loomulikult on Rahwaerakond wiimasel ajal wõistlemas Maaliiduga.

Uuemad teated.

Wahzeetis maha lastud.

Juba warem oli kuulda, et nõukogude Wenemaa wägede ülemjuhataja Wahzeetis, endine Läti kütipolgu ülem, on Peterburis wangi wõetud. Nüüd teatab „Jaun. Sin.", et Wahzeetis on Petersi käsul maha lastud. Mõlemad need mehed on lätlased.

Weel kõneldakse, et oma hirmsa terrori poolest kuulsaks saanud Peters on Peterburi linna kaitsmise töö juhataja ametist lahti lastud, kuna tema asemele keegi Jijinooserski on määratud.

Judenitsh ja Eesti iseseiswus.

Latopress ütleb: Kopenhagenist saadud telegrammide järele wiibiwad Nikolai Nikolajewitsh, Judenitsh ja Lianosow (Wene Põhjalääne walitsuse peaminister) praegu Stokholmis. „Nord. Preß." teatab, Judenitsh on liitlaste surwe all Eesti iseseiswust tunnistanud, ehk küll Koltshak sarnase iseseiswuse wastu seisab. Nimelt on liitriigid ähwardanud Judenitshi Põhja armeed toetusest ilma jätta.

v. d. Goltz Kuramaalt lahkunud.

„Taut. Bals" ütleb 23. aug., et kindral Goltz olla juba Kuramaalt lahkunud. Tema asemel juhtiwat nüüd kindr. Fleischer Saksa wäeosade ewakuerimist. „Dorp. Ztg." kahtleb, kas see teade wõib õige olla, sest alles hiljuti seletasid lehed, et Saksa walitsus ei ole mitte wõimalikuks leidnud kindr. Goltzi otse ohe ära kutsuda.

Ajamärk.

„Jaun. Sin." teatab, et Liibawi linnawalitsuse koolisakond on oma teadaandeid ha'anud korraga kuues keeles awaldama: Läti, Wene, Saksa, Leedu, Poola ja Ebrea keeles.

Tallinna jõudnud haawatud ja haiged sõdurid.

20. augustil 2. sõjawäe haigemajasse saadetud: Jaan Kull, Tartu mk., haige, Eduard Pakkes, Tartu mk., haige, Hans Kiisik, Wiljandi mk., põrut., Karl Anton, Pärnust, haige, Jaan Pirst, Pärnu mk., haige, Jakob Toots, Pärnu mk., haige.

Kopli haigemajasse saadetud.

Gustaw Mikk, Wiljandi mk., haige, Alex. Siidiratsep, Tallinna m., haige, Alex. Niggul, Haapsalu mk., haaw., Mart Schmidt, Tallinna mk., Johann Sepman, Tallinna mk., Tõnis Ewart, Wiljandi mk., Pawel Wähk, Rakwere mk., Alfred Rosenbaum, Rakwere mk., Eduard Maiblom, Rakwere mk., Herman Rektor, Rakwere mk., kõik haiged. August Sui, Rakwere mk., põrutud, Peter Tuisk, Saaremalt, Jakob Tammik, Rakwere mk., Mihkel Moor, Rakwere mk., August Jaanus, Rakwere mk., Hindrek Sarapuu, Haapsalu mk., Kristjan Kurm, Pärnu mk., Alex. Tois, Pärnu mk., Karl Leiberg, Rakwere mk., Eduard Rätsepp, Rakwere mk., Juh. Kroutmann, Rakwere mk., Karl Wask, Haapsalu mk., August Aug, Saaremaalt, Eduard Erdman, Pärnu kr., Alex. Jürison, Wiljandi mk., Timofei Wasiljew, Pihkwast, kõik haiged.

1. sõjawäe haigemajasse saadetud: Jaan Mägi, Õisu wallast, haige.

II. sõjawäe haigemajasse saadetud:

Semen Selesnew, Wjatka kub., haige, Feodor Bloorin, Riiast, põrutud, Oskar Pajs, Paide mk., haawatud.

Kesk-haigemajasse saadetud:

Arwid Weideman, Riiast, haaw., Juhann Arenberg, Paide mk., haige, Woldemar Weeber, Petrogr. haawatud, Jaakob Herman, Tallinnast, haawatud.

Ülemjuhataja staabi teadaanne.

24. augustil hom.

Jamburi sihil suurtükitule wahetus ja luurajate tegewus.

Porhowi sihil wõitlused suuremate jõududega pealetungiwa waenlasega Patrushina, Sahedõi, Krjakushi ja Wolodina külade liinil.

Ostrowi sihil kõwa wastastikune suurtükitule wahetus meie ja waenlase patareide ja soomusrongide wahel. Waenlase soomusrong sai meie soomusrongi tulega tagasi aetud. Wõdra küla juures katsub waenlane kõwa suurtükitule toetusel üle Welikaja jõe tungida, seni kõik katsed nurja aetud. Lääne pool Welikaja jõge wõitlused endistel seisukohtadel kestawad edasi.

Mujal muutuseta.

24. aug. õhtul.

Jamburi sihil waenlase pealetungimised raudtee ümbruses meie jalawäe ja soomusrongide poolt tagasi löödud.

Ostrowi sihil Wõidra küla ümbruses on waenlasel korda läinud üle Welikaja jõe tungida ja mõned külad oma alla wõtta. Praegu kestawad ägedad wõitlused nelja waenlase pealetungiwa polguga Bolshaja-Gogolewka, Korentsõi, Nitoma, Tenisha ja Komorje külade liinil. Seni kõik waenlase ägedad pealetungimised tagasi löödud. 12 wersta lõuna pool Isborski alewit wõitsid meie wäed Pentihowa, Kriwtsowa ja Washnowa külad ära.

Põtalowo sihil kokkupõrkamised luurajate wahel.

25. augusti hommikul.

Jamburi sihil Kopenskoe, Glubokoe ja Babinskoe järwede wahel tungis waenlane kõwa suurtükitule toetusel meie seisukohtade peale, sai aga meie suurtüki- ja püssi tulega tagasi löödud. Põhja pool raudteed tungis waenlane öösel Padoga küla peale, kuid sai meie wastupealetungimisel tagasi tõrjutud.

Põtalowo sihil oli öösel tulewahetus Pawlowski jaama juures enamlaste partisanidega.

Ostrowi ja Porhowi sihtidelt puuduwad uuemad teated.

25. augusti õhtul.

Jamburi sihil suurtükki tulewahetus ja luurajate tegewus.

Ostrowi sihil ida pool Welikaja jõge ägedad lahingud meie ja waenlase soomusrongide wahel. Lääne pool Welikaja jõge Gogolewka, Woroshinina ja Shahinsõi külade liinil tungib waenlane terwe päew ägedalt peale, oma pea jõudusi Maglino jaama peale juhtides. Seniai kõik pealetungimised tagasi löödud. Wõitlused terwel liinil on käimas.

Mujal muutuseta.

Wene Põhja-Lääne Armee ametlik teadaanne.

24. aug. õhtul.

Strugi Bjelaja sihil pommitas waenlane Strugi-Bjelaja jaama tormilise suurtükituleg.

Mujal muutuseta.

Wastutaw toimetaja A. Tupits.

Wäljaandja „Kirjastuse Uhisus Maaliit".

Isamaa wabaduse eest wõideldes langes Pihkwa frondil meie palawalt armastatud poeg

Hugo Tamberg.

Matmine Otepää surnuaial kolmapäewal, 27. aug.

Sügawas leinas wanemad, õed, wennad, wanaisa, wanaema ja omaksed.

Eesti teater
„Estonia"
Teisipäewal, 26. augustil s. a.
„Sõber Jack"
Algus kell 7 õhtu.
Kesknädalal, 27. augustil
„Wäike kompwekiplika"
Algus kell 7 õhtu.
Kassa on awatud kella 10—1 p. ja kella 5 õhtu.

Tagasi jõudnud
Dr. Kurikoff
Kõnet. 10—11 ja 4—5. Jaani uul. nr. 6, kort. 9.

Ostan
puhastatud aia- ja metsamarju, õunu ja juurikaid suuremal arwul. Pärnus, Rääma uul. 15, J. Laurits.

Uus hea
maja ehituseplatsiga
müüa. Pärnus, Sääse uul. 3.

Kuulus tulewiku ettekuulutaja
Tartus, Pepleri uul. 7, k. 3, II korral, wisit 2—3 mk. Rääkida kella 11—1 ja 6—8.

Narwas
müüakse „Maaliidu" üksikuid numbrid hra Koiksoni raamatukaupluses.

Rõngu wallas
wõtab „Maaliidu" tellimisi wastu peremees hra J. Rosenfeldt.

Elwas
wõtab „Maaliidu" tellimisi wastu Markuse kaupluses.

Pangoti wallas
wõtab „Maaliidu" tellimisi wastu peremees hra J. Waldson.

„Maaliidu" tellimisi
wõtawad wastu:
Küti wallas
Kehala külas hra Jaan Inno. Näsu külas hra Jüri Nõmberg Kulina Uus-Arus hra Eduard Kello.

Draamateater.
Reedel, 29. augustil s. a.
Hooaja awamine.
Kuningriigi wärawatel
Knut Hamsuni näitemäng 4 w.
Pühapäewal, 31. augustil s. a.
„Unistuste saar".
Johannes Tralowi näidend 4 w.
Algus kell 8 õhtul.
Pääsetähed 9—3 margani.
Kassa awatud iga päew kella 11—1 e. l. ja 6—8 õhtu.

Wiisakas noormees, üliõpilane, otsib
möbl. tuba
wõimalikult kesklinna ehk selle ligidale ja elektriwalgustusega. Pakkumised saata s. l. t. täht „W" all.

Öösel 18./19. skp. warastati Luiste wallas, Luiste külas, Saueaugu talust hobune ära. Märgid: kõrb ruun, 2 ars. 3 wers. kõrge, tagant waadates pahem jalg wäiksest kabjaliikmest saadik walge ja esimese parema jala wäljaspool kabja piirme peal walge wiirg, ninapealne päitsetest kärna öödunud. Kes kinni wõtab, ehk kätte juhatab, saab 1500 mk. waewatasu
Peremees Jüri Põldmann.

Antslas
wõtab „Maaliidu" peale tellimisi wastu ja müüb üksikuid numbrid herra K. Kiwi.

Päewalehe „Maaliidu" tellimisi wõtab wastu
Laiuse wallas
Kiwijärwel taluperemees hra Mart Wels.

Pajusi wallas
wõtawad „Maaliidu" tellimisi wastu hra Nikolai Loss, koolitöpet. hra M. Melesk ja kaupmees hra A. Posepp.

„Maaliidu" tellimisi wõtab wastu
Mustwee alewis
raamatukaupmees hra H. Martinson.

Juba kauemat aega sõjawäljal Wenemaa pinnal wiibides
terwitame
Eesti neidusid ja soowime nendega kirjawahetusse astuda. August Kangur, Karl Mäe, Arnold Toots ja Eduard Tõnts. Adress: Ülemleitnant Kuperjanowi partisani pataljon, kuulipritsi komando, 2. rühm.

Roela wallas
wõtab „Maaliidu" tellimisi wastu wallakirjutaja hra Rosenberg.

Päewalehe „Maaliidu" tellimisi wõtab wastu
Kawastu-Koosal
põllumees hra J. Mägi.

Palupera wallas
Tartumaal wõtab „Maaliidu" tellimisi wastu peremees hra J. Tilk.

Päewalehe „Maaliidu" tellimisi wõtab wastu
Haaslawa wallas
põllumees hra Johan Põderson.

Jõgewa wallas
wõtab „Maaliidu" tellimisi wastu peremees herra M. Michelson.

„Maaliidu" tellimisi wõtab wastu
Läänemaal
Kasaril
mõisawalitseja hra Krisch.

Ellistwere wallas
wõtab „Maaliidu" tellimisi wastu koolitõpetaja hra A. Pääsuke.

Matsimi wallas
wõtab „Maaliidu" tellimisi wastu peremees herra A. Kubjas.

Härjanurme wallas
wõtab „Maaliidu" tellimisi wastu peremees hra J. Lepik.

Nõmme Wabrikus
Kiltsi waksali ligidal wõtab „Maaliidu" tellimisi wastu ja müüb „Maaliidu" üksikuid numbrid hra Reinbach.

Türil
wõtab „Maaliidu" tellimisi wastu ja müüb üksikuid numbrid hra Rumwoldi raamatukauplus.

Svalöfi talwenisu sortide
Päikese (Sol)-
Pantser-
Bore-
Thule-
Original seemet
on saada Eesti Seemnewilja Ühisuselt. Hind 170 marka puud.
Tellimised täidetakse kohemaksetawa raha eest.
Eesti Seemnewilja Uhisus
adr.: Tallinn, Estonia teatrimajas.

Wõrus
wõtawad „Maaliidu" tellimisi wastu ja müüwad üksikuid numbrid hra Songi ja Pajo raamatukauplused.

Kambja-Liiwal
wõtab „Maaliidu" tellimisi wastu hra Joosep Kripson.

Kawastu wallas
wõtawad „Maaliidu" tellimisi wastu kaupmees hra Fischer ja premees hra J. Mägi.

Paewalehe „Maaliidu" tellimisi wõtab wastu
Kurista wallas Sulustwere külas
kaupmees herra T. Kutsar.

Ahja wallas
wõtab „Maaliidu" tellimisi wastu peremees hra D. Suits.

Wälisministerium soowib osta
täielist endise **Wene riigi seaduste kogu**
СВОДЪ ЗАКОНОВЪ,
kas ametlik wõi erawäljaanne.
Ülesanda wälisministeriumi sekretariati.

Komisjoni-agenturi kontor
„Vorwärts"
Suur Karja tänaw 12,
soowitab
meesterahwa trikopesu, taskurätikuid, sokkisid, naisterahwa ja lapse sukke, peale selle mitmesugust pudukaupa ja kirjutusmaterjali suuremal ja wäiksemal arwul.

Eeltellimisi en gros
petroleumi ja suhkru
peale wõtame weel wastu. Kaup jõuab kohale tulewal kuul.
Heilman, Simsiwart & Ko.
Tallinn, Wene tänaw 17, Tel. 7-40.
Telegr. „Kalewipojad".

Küttepuid
tarwitab E. W. raudtee walitsus suuremal arwul. Sellepärast palub isikuid, kes soowiwad küttepuude muretsemist oma peale wõtta ühes wäljawedamisega jaamade juure, kus wastuwõtmine saab olema, pakkumised sisse anda kinnipitseritud ümbrikkudes pealkirja all „Küttepuud" raudtee walitsusesse, Tallinnas, Nunne tän. nr. 32, kust ka teateid wõib saada.
Lepingud saawad tehtud waba kokkuleppe teel.

Põllumeeste koosolekutele
kõnepidajaid
jookswate päewaküsimuste üle, muu hulgas ka Asutawa Kogu liikmeid, saadab soowi peale
„Maaliidu" Keskbüroo,
Tallinnas, Wene uul. 11.

B. Mäns'i sekwestreeritud trükikoja trükk, Tallinnas, Laial uul. nr. 8.